

(22) 590 = 590

NAME
NAAM

Henretta V. Mhlongo

NOV 28 1942

NOV 28 1942

K13/27

THE

SINGLE LINE EXERCISE BOOK

*Copy the contents
of the Annals
of the same cases
of the process*

*32 1/2 p
20-5-0*

index

K13/27

SUBJECT
VAK

Fair View M. S.

STANDARD
STANDERD

Umzumbe Rail, Natal

SCHOOL
SKOOL

25-11-42

MICROFILMED 12/13/72

RP. 1-83

26

NOV 21 1942 K13/27

590

.Bubi - Ticumulo - Kubalala. (continued)

¹⁷
Kunggeketa. NOV 21 1942

590
S
J
B
e
D

Mangabe kusuka munu, angge-
klete munu ipho sahe ngemabomu,
kusuka iphi. Mangabe kunga-
kamulwana, kuyabulawanai
Mangabe kulamulwe, kuhlawu-
lwe ngetomo. Mangabe kuyi-
ngoti futshi kuye kunsephetwe
ngeyama noma ngetomo.

Kwake kwethukana bafati
nababikini bafati, wamtobozwa
uthukwa mufati wambizo. Uthi
uphinga nasintawuntawu.

Lena yejeka njena ngesi
hatshi kusekandukucalwa ti-
ngqingo leti netiyambe tiphu-
selwa ngemapayipi, tibe setifa-
kelelwa titshana netihloshana
ngetulu, leti netilingana nesituk-
lu seligijiu. Kojwa tona tim-
hlophe. Leti netiboshetelwa
elugingweni. Kuba zilayo na-
mbo yehungo ibelwe sitak

sayo.

Ngoku, ke, bekusathe tomo ta
mtobozwa tilwa, takhahlelana
kulelipajipi ceje talephula.
Walithatha ufati, sijunqo lesa
nesephukayo, wasibeka. Ba-
fika belungu bahungisa ino
yabo ceje batiyambela.

Ngoku, ke, mangabe lofati
efika emwethuka kangaka,
kani futhi umcambela ma-
nga ethi kuyena, ene, uphi-
nga na sintawuntawu, kani
usho ngoba wuyena lonia
noyisifese nophinga namwe-
buli. Usethuka lonia nyena
wejela kokuba bajumale bo-
bobili. Asagabangi kokuthi
amadi awahlangani nema-
futha.

Mka mtobozwa wathi koku-
ba athathwe yiligwebu leku-
thekuthelala munu emcalile.

K13 / 27

wahumbula sihali sahe emuva.
 Waconja ekhwakhe. Walihiphaw
 lipayipi lahe. Waconja kuyena
 mka mbizo wamuthi kho! echi
 umceja ihloko elukhahayini.
 Wavka wahlanganisa ufati.
 Lipayipi lahlanganisa minwe
 yelandla totobili. Langcifita
 yona yelekenyene, ngetubi
 kwekhahayi.

Kwesuka majoda amba-
 mba. Amwephuqa lipayipi
 namtobozwa wathatha injukw
 washaya kufati wake. Wam-
 sola ngekweja kwake. Watshi
 , ene, bekungafwanele kokuba
 amshaye ngeno nebulalayo
 munu emcambela manga.
 Ngoba yena uvile leno ko-
 kuthi ayilona licinisho
 isaphuma, nje, enomweni
 ngoba uyambona kuya-

mbisa kwahle koke kokuthi
akaphingi nelite. Phw! Yena
wejelani mangabe edlala
munu ayeke kubhula abe-
kele injoda yake kokuthi
yona ithini. Wejelani ewu-
fati kokuba alimati munu
ngeno nembi kangaka!

Ngako, ke, Mtobozwa
walehlisa liqwebu kumbrizo.
Liqwebu lekuba mbizo
esuse usinyo wekuthi ufati
wa Mtobozwa ubefuna ku-
bulala ufati wawe ngesi-
mbi nengatiwayo.

Wesuka Mtobozwa waya
kumbrizo ephethe tomo neti-
mbili. Inadi iyamba neli-
thole layo. Watichuba waya
nato koncepheta kumbrizo,
ethi, sengathi kungaphola
laha elimele hona ufati. Naye
Mtobozwa etibika ethi naye.

wehlewe yiseklo esifana nekuthi
imbwa yabe idle macanja
emunu engayithu manga.

Kwabe sekuyaphela ke, njalo.
Kwaphela ngisho na kubanu
labo nabalimalelweyo, ngoba
nabo babona kokuthi umnum-
tane hhave ehlangene nekwe-
ja kwalofati. Ufati ufane we-
sikwa yiligwebu lbufati, nje,
wate walimata nomumwe
engevi ethumiwe.

18.
Kunyamuka
ukwephuka kweNede.

Kwake kwathi boNtontonto
bena Mjiva, bethanjana ka-
hulu, njengemathe nelulimi,
basabana.

Labanu basabana nja-
lo baphuma kophuta lijiki.
Hhave sebjakiwe. Ntontonto
yena wayejakwa abe neyani
nembi. Mjiva yena abe

wumunu, nje, wekutihlekela,
abe ephikisana nalowo munu
nodaza iyani.

Ngoku, ke, banyabuya eli-
jikini, bebuyisana. Baya-
mbe behulumu. Kusuka
Mjiva, utshi yena, ene, litulu
beli libi, litonetsa kusihlwa
abe sechamuka Mtontonto,
ethi, "Suka akubo litulu ne-
litonetsa laha kusihlwa. Li-
yobe lichakate tiyamwedi
litulu kusihlwa."

Utshi yena Mjiva "Cha
Mtontonto, linemafu ngahle
linetobe kusihlwa mangabe
lithanja bo." Abe semshu-
ka Mtontonto. Emshuka nge-
nina, sekubonakala, nje ku-
Mtontonto, kwekutshi akusa-
bulumi yena, sekuyiyani
yekujakwa.

Pho! ke! Naye njiva uphila
dile ngempela. A kubo kubo-
nelela kwekutshi lomunni
ayati ino nayejayo manga-
be emtshuka ngerina, we-
jiwa yikujakwa.

Athi kokuba amwe-
tshuke ceje, abe sephenjula
njiva. Athi, "Hawu! Nto-
ntonto, usungati ungetshu-
ke ngamama, kojwa unge-
tshukela litulu nje, nawe
kungelaho, nami kunge-
vi kuwelami? Ujakiwe
yini?"

Aha! Wabe umthintile
ntontonto. Wagsuma wa-
-qosha libwana njena ne-
lingane. Wamjukulela
ngalo, ceje, langena enyo-
ngeni. Langena lahlala
ematheni enyonga, alate la-
phuma.

590

K13/27

Wamshaya ceje wahlala kasi
 mjiva. Wathi, "Maye! Ngafu!"
 Kwavuvukala. Wehluleka. Ba-
 mwetshatha, bamusa ehaya. Kwa-
 funwa tityanga tekubhida
 libwe. Awange liphume. Wahhala
 lisonta laba limwe wafa.

Sifilifilana nesatshi fithi
 yisona saba yingoti. Washaya
 munu wambulala ngelibwe.
 Naye atange aphile. Wathi
 eya kombeha munu, bam-
 figa naye esfile, engabe wa-
 bulawa yiluvale, noma yiku-
 jabuka yini asati. Kojwa na-
 bo babe tom bulala. Ngoba
 phela ligati liyathengana.
 Wayesesheshe eligweba, ke, yena
 ligala, watifela.

19.

Kwephuka kwenede.
 Bomantente bona babeyo-
 dla tinjoni. Beyamba nabo-

Sihuni, Sihuni kuwuyena
fwana nowayesebonga-
bonga.

Ngoku, ke, tinjoni leti
setimnyama. Tichu mile
Tijimaq okomba. Timna-
nji tehla esiphazju. Ke-
pha uthi wato u mile
ejute, nje, kwefula. Injawa
yimbi. Lothi mumbi kabi
ngoba uhulele etulu. Laha
esicwini sawo ufwane
nyimwanyule, nje, awu-
nabubambelelo.

Etulu wenabile, ure-
magatsha nangere ethelele
okwalaha. Kufwane kuthe
yeye! Kumnyama, nje, ku-
the buqe, yitinjaba tekuvu-
shwa.

Sihuni lona yena
wayezingqwele. Mantent

yena kuwufwana nye wekwe
-lusa enganganabamwe ba-
fwana nabelusa nako nye.

Ngoku, ke, Sihuni wa-
tibona letinjoni tikeku, k-
welenjoni. Watithanja,
ngoba tihle tijimaco ko-
mba, tithanjeka

Pho! Ke, mangabe uyi-
ngqwele nedla lubedu a-
wute ungeswela lutho kuba-
fwana. Ngishoni, ngisho-
ni. Ngoba noma kusu-
ke kuvushwe masime,
kuba uwuwena noto-
phaka imi yabo yeba-
fwana bekwelusa iye
kokweba tido tohe neti
vushwe.

Ife yona bayivune
inyanga. Bayibophele laba
emacakaleni ngetibopho, ba

ngene indlela, batizambela,
 nje. Umumu nokuje anga-
 boni lutho yena. Kani u-
 fwana usebophele inya-
 nja yohu yefe uyayihujula
 ngemacakalaha. Aye a-
 yoyethula. Kuzona. ingqwele.
 Idle, idle, ithi manga be se-
 yesuthi, yabele bafwana.

Nombila bawebela ba-
 fwana ngisho netiyikhu
 bayotigola emitini laha
 bati bulale, manga be ku-
 sho ingqwele. Tidliwe hona
 endle. Ngisho netimbuti,
 tidliwe nato.

Nohlanye, ke, kulenjabu
 ya mantente, bekutivushe-
 lwe njomi, nje, tinjoni tawo
 tiyimabokonya namnyama
 Unele utibone, nje, mathe
 egqwalu unomo, kutchake
 nehlidiso, kube sengathi muni

angatlala atisheshise.

Sihuni, ke, uthi ku-
mantente, " khwelela wena
ke, mantente uyoha tinjo-
ni letiya, sitokudla laha."
kempela, angaphenjuli Man-
tente. Esukela etulu, ngoba
phela soku hulumeni ingqwele
nedla lubeju.

Akhwele, uthi uyimwa-
nyule, ungenabubambelelo.
Anwetele netandla, akhwe-
xele ngemathanga netidwani
Anwetele ngetandla, akhwe-
xele ngemathanga netidwa-
ni. Wakhwelela wakhwe-
lela, wate wafika kwe
lenyoni. Wathi coshoshu.
Wephula magaya, wawa-
phosa. Wephula, magaya,
wawaphosa. Wephula,
wephula ephosa, naye wa-
ke wema wadla.

Uthe esuka, wayehangwa
yinetimnyama! Tino nje! Ma-
bokonya. Tikengabeni ne-
ntengetelaye. Wathi welula
sanda, kwaba kuje. Waya
echubekela ngelumyawa,
ethi usonjetelela kuha lelo
gatsha nelivushwe kabu-
hi.

Sisinyo sahe sephila leli
gatsha nanyathela kulona.
Lephuka akwaba biho na-
kubambelela, nakwejenjani.
Wavuma nalo ligatsha. Kwa-
sho kwathi khakla! Kasi.
Wawa wahlala ngelubla-
ngelubhangothi. Lephuka
phahla lithambo lelithanga,
munu lowo walala sibhwa-
thi.

Hhawubeke, ke, kokuthi
injaba yaba ziyulu, amu-
ho nfwana nowatshele

nomumwe. Babona kamwe
kokuthi ufile, bachitheka nge-
tindlela tohe. Sihuni yena
waconga kuyise wabe ese-
tsetshwele. Eya kotibika ko-
kutshi usebulele mume.
Waba yejwa nogijima aye ka-
bo ka mantente eyosho koku-
tshi mantente usefile. Waba
yejwa nogijima aye ekhwa-
bo ayosho kokuthi mantente
usefile, waba yejwa, nye,
nobaleka ino nangayati
aye koga sha ehlathini.

Bani baphuma nge-
tindlela tohe, kwathi zene-
me! Bani nabajala beya
kuleso sijumo.

Bamfiqa elele efile. Ba-
mthela ngemadi, wavuka
Mudli, yisabosihuni, waye-
yimyanga yemihlabelo. Ekwa

K13/27

ti nekuchacha ingoti abuye
ayithunge.

Wayese mbamba laha en-
yongeni, emwehla. Wayese
mphatha mphatha laha e-
thambweni lelithanga, wali-
figa kokuthi lephuke pha-
hla.

Wayese cwija kahle tiri
etihungisa kahle etimisa kahle
, esemhlabela, ke, ngemhla-
-belo wahe. embopha kahle
ebophela tiri leti kokubali-
thambo lingamnyakati li-
gudhuke.

basebeda luhlaka
esethwalwa ngalo eyiswa
ehaya ekhwabo.

Wafika ehaya walalawa-
lala, lakhuma lithambo. Wavuka
wabuye walunga, nje, serjithle-
-mele inyama nemisipha yahlal-

nganisela lithambo. Waphila kahle
nje munu, kwangathi atange abe
nalutho.

0
5
9
Batshi bonwafwa lona no-
belimele bafina kushaya iyomo
beshayela Anyanga. Yona ya-
phenyela yathi, leyo yomo ku-
hle ibuyele kubaniniyo, nya-
ncepheta ngayo, ngoba naye
unyanwa wahle wehlewe yi-
ngoti, ku pygona nomjala
ekhatshi kwetingane, athi uthu
matingane emjomini, isuke
yethuleke ilimale.

Basbevalana njalo yaphela
laho leyo njaba.

Ki 19.

Kuncamuka kwesitsho.

Kusuke kuyimi mangabe mu-
nu ete ancamukesitsho sake.
Futshi mangabe bevane bahehle-
tana, njena, kungabe kutosu-

ka imi nepheleleyo ngehathi kwe
banw besifunja sakubo mhehleti
nesakubo mhehletwa.

Ngoba sitho lesi semunni
khawe kuzino yekudlala. Mun-
nu usale esephejuka silima
mangabe esencamuke sitho sahe.
Banw bekwabo lowo munni baye
bathukuthele bafune kuphunjisela.
Nebanw besigodi sakubo lowo
munni, baye bavere bafune
kuphunjisela, ngoba lomunni
u betatwe erigenasiqi. Ngoku
usezisilima. Sekutoba yiloku
kuzisithuko lokulimala kwalomun-
ni, kwethukwa sigoji, kuthiwa
"Esigojini sekuthe, kuhona munni
noncamuke sitho lesithile.

Njengalahlakela.

Yena, ke, wawa ethini base-
yitingane. Wephuka fahla ngake-
lijolweni. Wancumwa, kwaphola.

Waba yiswa nenemandla nelwa
ingabuyi. Sma ngesibukwese-
thi. Ryamba ngetini.

Kwathi nganelimwe lilanga
kwayambwa kwayiwa eMweka kwa-
yolusiwa hona. Wafike wabeka si-
bukw sahe wabagwata lucaca
bawa ngallaha nangalaha kwa-
he, kwangathi wuhlola.

Kuthe kusuka kwabe kuba
hona nje munu nowaba nelisu
lahe wamshaya ngeno, kwaphuma
liso lahlala kasi, walahla kasi
tihali tahi.

Bamwethwala babuya naye.
ngokw usengamuke lijolo waphu-
ma liso lahe. Wagula, wagula, wa-
buye waphila, nje. Wahlala ese
yilichije, nelunyonga.

Base bebuye beyamba beyokwa
ha laha kaKolo. Bahlala, nje,
impela. Naye lomunni waba

silomo seyosi ngempela. Banu
bohe batu kokutshi mangabe uthi-
nta lomunwu ungabe uthinte
iyosi.

Ngoku, ke, ligama labomunwu
base beribita njena ngekuthi
wu Ngamudolo. Kwathi ligama
lahle lekutalwa labuntsha
lona. Kwachuma leli lekuthi
wu Ncamujolo, ngoba lanca-
muka esemncane.

Kuthe, ke, sive saQele, loku
yiloku saba nelughukw njalo
nesive saQolo, sasigabanga
kwekuthi kuhle siye kucala
iyosi yaQolo ngekuyigona
nga Ngamudolo. Ngoba naku
Ncamudolo lona uthe/eyisifiki
esuka le mkhambathini wa-
yesefike eba yisilomo seyosi ka-
ni wumunwu anasitsho futhi
anialihlo. Base behaya lithuba
beta ngalo endleleni nedhula

ngakombulu beyisigcema nesi
kulu impela, setisiva. Bayambe
bikhla belela bethi: -

*

f	:-	f	m	m	d	m	r	r	: r	: r	r	: d	s	m	r	: r	m	:	DC
r	:-	r	d	d	s	d	l	l	: l	: l	l	: s	m	d	l	: l	l	d	:
l	:-	l	s	s	m	s	f	f	f	f	f	m	d	s	f	f	l	s	:

Yek uNgamdoliso lakhe lasale ntweka, Yingombogo!
 Yeka uNgamdoliso lakhe lasala entweka, Yingombogo!

Bayiphinja bayiphinja leno yabo
beyikhla belela, bathe bafika ngakem-
tini weyosi. Yeva ceje iyosi, khawe
yasuke yajinwa! Yathumela
umunu yathi kuhle ayobatshele
kokutshi abayambe laha. bano-
sinjo. Bafike batshi kulowo
munu "kutshi kwenyoko!" Bona.
bema batikhla belela njena be-
banga usinjo nowesabekayo nga
leno na bayikhla belelayo.

Bathe mangabe sebebona
kushaluta majoda kunyakatwa,

babona kokutshi kuyahlomwa ngoku
 babuyela emuva bafike basho ko-
 kutshi sebeyibelethe imi.

Yatheleka! Yalwa tisuku taba
 timbili, yehluhwa ya Qele. Bashisa
 miti ba Xolo, kwaba nje! Badla
 tomo netimbuti kwaba nje! Iyosi
 ya baleka mpela, yatifihla. aban-
 tange bayitshole. Kwatisa kokutshi
 njalo kwakuyibamw bahelene nge
 luqhuku njalo, begopholotana ceje
 balwe. Kuse kwehlulwe laba ku-
 se kwehlulwe nabamwe, njalo.

Sengitohulumama ngetomo.

Tomo leti kucala betiyino ne-
 yulu emtini wenjoda. Nibona
 kuye kutshi mangabe kulwiwa
 kundliwe tomo, nje, kwejiwa
 ngoba iyomo iyihloko yemnu-
 mtane.

Injoda nengenayomo ilula.
 Injoda nefuyileyo, iyahloniphwa

kakulu, ngoba iwumnumtane.

Tibaya temajoda futshi tiye-
dhulana. Nemwe injoda ifuye
tomo tibe tiringi, kojwa tijaqe,
tibe yimihongxosi, nje, sengathi
yimidletane yetimbwa. Leyonjo-
da nerjalo kuye kutshiwe ayi-
nasibaya.

Wohe masiko ebanu esukela
etomweni. Ngoba noma inombi
iganile, iye itshi mangabe
ingena kowayo, ingavane in-
conje, nje. Iye igwegwese. Inge-
dhuli ngembili kwesibaya. Isi-
hloriphe ngoba sijihloko yeyise
wenjoda yabe.

Futshi, mangabe esefikile e-
khathi angeke ayiphathe kwa-
ntisi nesengwayo. Magula a-
hona uyawatila. Nebanu baho-
na ngeke bawadile masi en-
dlini laba kugaye hona ino-
mbi. Ngisho sebeyala, ngeke ba-

wadle masi ngembali kwayo, ngo-
ba masi ayisethuko nesimbi,
Noma ulambe nganokuyini,
ungeke nke sewulambela ema-
sini emtini,

Nibona kwate kwaba kona
lengane kwane yembulu nje,
nokwathi inombatana yafelwa
wuyise nenina, wathi laha
esetofa nina, wahuhuma nayo
wathi, nanami, nasi sijwaba
nemahla. Umangabe sengifile
uboyamba uyogana kaYoyulu.
Uyokulonjolota lowo munu, ngo-
ba unelilonjoloto.

nempela, yayamba inomba-
tana, yayogana. Isivunule
sijwaba sayo nemahla yayo.
kwatshi endleleni yahlangana
nembulu. Yatshi, sawubona, bo!
Yavuma inombatana. Yase i-
buta kokutshi iyaphi. Yazi-
tshela kokutshi iya kogana.

Yase yitshi, "Hhawnu! Sate
 saba sihle lesijwaba saho!
 Ake ungitshelotsheloke, ke ngibone
 kokutshi singangifwanela yini"
 yayinika inombatana. yasi
 linganisa. yatibuka maqala
 yatijegeta, yatijegeta. Yathi.
 "Hhawnu! ngate ngaba mukhe
 bo! Pho, wena bowuyaphi
 ngalesijwaba saho nesihle
 kangaka?" Itshi inombata-
 na, ene, bengitshi ngiya ko-
 gana." Ibe seyitshi, ke, imbua-
 lu, "Kulungile, ke, sitoyamba
 nawe yihona utongihombisa,
 laha bowutshi uya kogana
 hona. Wena, ke, tibixe ngelu-
 -jaka nalo, yihona beyothi
 wumina notogana, banga-
 kuboni wena, namu kingive
 kokutshi kuba njani kuga-
 na ngetimahla taho."

Bayambe, ke, nembuh. Baya
 bafike laho emtini. Ifike igane
 imbuh. Ihlale esikeni emsamo
 ngale kwesika kuhlala magula.
 Imbuh ithi "Hawu! Ngincidwa
 yini?" isho inyakata. Kani
 isombuhla usila. Uthume
 ceje ngwegwe magula esamu.
 Iwaphute imbuh aphele ohe
 masi emaguleni.

Lero yejeka njalo, besa-
 phumile bakentini. Kutshi ma-
 ngabe sekusengwa, laha betshi
 batokwetsha intusi emaguleni,
 bafike magula esegengaeta nye-
 bajinga, nje, banu kokutshi
 magula lawa agecwa yini.

Lero yema njalo. Abaphi-
 njanga bawadla masi sohe
 sihatshi egoyile lomahotshi
 wabo. Baba nemahloni banu
 bajinga, nje, kokutshi batotshini

ngoba yiloku kwafika munu we-
mtini magula ajabongqolwa.
Kani futshi aliho libungelo leku-
yihuhuma lerjaba ngoba kunga-
ba sengatshi bethuka mahoti
batshi ndla masi emtini, ka-
ni uthetho utshi awadliwa
masi emtini.

Ngoku ke, lo nokwaku wuyena
mshakati wangempela, wayesephuqwe
yiyona imbuh lena sijwaba yagana
ngaso. Yena waggoba lujaka etimo
beni wohe. Waba yimaholo njenge
mbuh.

Kwakhona lichegwana nelalihla-
la kuwona lomuti laha kugane hona
imbuh. Ligama lalo wusomachegwa
Lilinja mabele. Kube sekutshi
ke, lomunu nowumganisi wembu-
lu, kutshiwe kuyena, ene, akaye ko-
kwelusa mabele angadliwa tinyoni
alinje nasomachegwana esimwini

Nempela, ke, kwaba wusebedi wahu
kokuba njalo avuke kuzeni aye
kolinja tonyoni nasomashegwana.
Kube sekutshi emwini, amemete
somashegwana, atshi kuzena, ene,
ate asale ephonsa ngoba usaya
kogeta. efuleni.

Wayeja tohe tiankui leno ya-
he. Kutshi njalo emwini ake se-
yamba aye kogeta efuleni. Abuye
abuye ntambama. Leno yate
yamqabangisa somashegwana, ko-
kutshi kwejiwa yini lomunu
ayambe njalo ngaletihatsi. Ihlidiyo
yabe yafisa kwati kokutshi lomun-
nu noloku eba nekuyamba njalo
emwini, usuke eya ngayi.

Kutshe nganelimwe lilanga
somashegwana watimisela koku-
tshi utomlanjela ngempela ake aye
kobona kokutshi lomunu we-
jani, nye, nangempela. Ngoba
futshi lomunu unehuba weku-

590

ka angatidli dobe labasuke beti -
phetshe betotihlafuna mangabe beli-
njile. Kojwa edhule angalambi lo-
munu, kojwa angabonakahi ko-
kutshu ulambile, nekutshi udlani.

Somashegwana, ke, atimisele
ngalolufuku, atshi utomlanjela
ngempela lomunu, ake aye kom-
beka, nje, kokutshi wejani laha
efuleni. Nempela amlanjele afike
abage angatibonakalisi laha e-
nombataneni. Kojwa kube wu-
yena noyibona ngahlamwe.

Inombatana ifike ceje laha efu-
leni igete, lohe lujaka. Ichophe
ibe yihle ibabatisa. Ibeke nge
mehlo ayo namahle ifwane nje
itshi pheqe! Kube kuhle yini pho!
Isimomongisa. Itshi laha ithathe
kuhleka kufwane kutshi faca
tigoji etihlathini tayo. Yihle
leno iyayingisa. Imofu ithe thw.

Hhayi! Hhayi! angingabe ngisabun-
qhuba buhle bemunw nowayemu-
hle kangaka. Funa konakale.

Ngoku, ke, lomunw ashaye
kasi. Kuchamuke mafutsha neli-
bomvu. Agqoke. Kuchamuke yohu-
iro yekuvurula. Ehlalu lose-
bwahuwe. Busengi losebugaywe.
Masinda. Sijwaba, nayo yohu im-
vurulo. Nemaha, insindwane. Agqoke

Igcoko inombatana. Ivurulo,
ngonse, qo-qo-qo! Ishaye kasi ngelu-
nyawo. Kuchamuke tinombi neti-
vuruleleyo. Ihlabe ligama. Tisine.
Ubukele njalo somashegwana. Tisine
kahlle yini pho!

Titshu tiggina - kusina, ibe
ishaya kasi ngelinyawo, kube ku-
chamuka koke kudla nokumnanyi-
loku. Kudla kwetihlobo toke. Noba
yiyiphi ihlobo yekudla nokungahle
kutshanjwe wuphimbo wemunw.

Tihlale kasi tinombi. Tidle, tidle,
tesutshe. Tite tikushije kasi kudla.
Ibe seyisukuma futshi, ishaye kasi
ngehunyawo. Kushone kasi koke.
Kusale yona nje yojwa inombi.

Ibe seyitshatha lujaka, itibixa
ngalo wohe utimba. nakehloko, na-
kebusweni. Ibe seyethamela li-
langa. Lujaka lomele etimbeni.
Ibe seyiba yimanukunukwana
emaholwana. Isuke iyambe i-
phinjela kolinja kusomashegwana.

Wabuka, wabuka, somasheg-
wana, wafika ehaya. Badla, badla
kudla kwabo naba bebelwe kona.
Yase iya kasalukati laha ilala
hona inombatana.

Somashegwana wachweba iyosi
ngemehlo. Baphuma. Baya elila-
wini leyosi nelingehla. Laha iye
ihlale yojwa hona, kungangeni
fati hona. Bangena. Iyosi ya-
hlala esihumbeni sayo. Soma-

shegwana yena, ene, wahlala kasi
 ejite kweyosi, wayichatshatela
 injaba nayibonileyo.

Utshi soma shegwana, ene,
 "Yosi, hhave ku wufati waho
 lo nogoyileyo. Hhake nye kotibone-
 la ino nengyibonileyo. Hhawn!
 Hhawn! Wate waba bona umunu.
 Lo nengilinga naye, hhayi, hhayo,
 hhave kuzinombi! Yisibannu.

Inekhuba wekuloku itshi
 emwini, "Wosale uphonse we-
 soma shegwana. Ngisaya ko-
 geta efuleni. Tutshi yona ayi
 kudli kudla loku nengi-
 suke ngikuphethe.

Tutshi, ke, nganolumwe
 lusuku ngiyesuka ngitshi
 hhake ngijilanjela, ngibeke
 kokutshi isuka igeta kanyani
 ngoba abuye itibuyele kuziloku
 izimaholo njena. Tutshi ngi-

funa kokuba kengibona nekutshi ayidli njena
kumina, iye idleni yona.

Ke! ngayifiga ingane kwane. Ino-
mbi ifani ichaye kasi njena ngelu-
nyawo luyaya kwejeka uhloa.

Uhloa wekucala, ifike igete lujaka
lolu nolubamathela laba etimbeni wayo,
isuke inombi ibe hlophe qhwa. Isha
ngetibuku tematshanga, meyaba neshone
ekhathi. Nesisu nesiyilukhede, nema-
bele namahle nahleliyo. Inyani ino-
mbi! Ihuluphele inembila etimbeni
wayo. Ibeka ngemahloni. Inetifaca eti-
hlathini.

Ichaye kasi nye, kuphume yobe
ino neyifunayo. Kufike kwaphuma
yobe ino yayo yekuvunula. Yavunula
yagona kwaphuma tinombi, yahla-
belela yama nata. Ihave iyiligagu.
Isia ke ikhophote nye.

Mina yosi ngibona kahle koku-
thi lomun wuyena nowayete ko-
gana. Wacinehwa yileno negoye la-
haya yasale imwephiga kugana
kwahe kwagana yona.

Futshi bomame bayahala ngeku-
thi ayaphela magula. Basolela kuyena
lomshakati nowafikaya. Kojwa wena wa-
ke wambona munu nocine banje
egarile? Ihayi! Ihanga mahloni
ino nenjena."

Iyosi yayithanda lenkulumo
kasomachegwana. Yagala indlela
kuyena, kokutshi kojwa ingeda
ngani kokuba nayo ike ibone loku-
nokubonwe wusomachegwana?
Somachegwana wayamba nayo iyosi
ngekusa, waye waye wayibeka em-
yaweni nefwaneleyo, watshi. Kubhlatifis-
hle lona, itobona, ke, emwini.

Inombatana ayate yaya kokweja leno yayo nehleti iyeja. Ingabe yova ngani kokutshi kubona muni nofisa kuyibukela. Aake, neyosi yahlala yahlala, yate yalamba. Yayamba ingabonanga lutho, futhi akutange kwehle lutho ngalolo lusuku.

Kwasa ngakusasa futhi kwabonwa iyona. Yaya kubonisa futhi. Nempela inombi yalinya, yalinya, yathi, "Ubosale ungiphonsela wethomashelwa-na, ngisayogeta efuleni. Yayamba. Yafike yageta yakhophe yathi qhwa kwaphuma imabla yayo. Yavumula yaqonisa. Kwaphuma inombi tasina nayo. Yaba yiligagu yuni pho! Kwaphuma kudla, tadla tesitsha, Tashona kasi.

Yaqhamuka iyosi yayibamba. Yaye thwala. Inombatana yabe isathe khushu, kushu, yayibamba iyosi. Iyibamba njalo, isavumile inombatana. Yafike yayifaka kasalukwati yabita mawabo edlisa nawesifatana. Aphela kasalukwati. Atobukisa iyosi.

Bayabuta kulenombi kokutshi kaziwa lesilwane nesiceje masi sa-yephuca kugona. Kwazo kwederyani.

Ithi inombatana, ene, yona yayitsheliwe, ehaya, kwathuwa, ene mangabe iyamba endleleni iphiswe. Wumshobingo, ingabe yoshobingela esijulini.

Yona, ke, yayamba yayam yabona sijuli sisihle, yakhwela ngotulu, yema. Yase yiphiswa. Yafike yahlala kasi esijulini yashobinga. Ithe iceja sasichamuka lesilwane sinesila. Bayibuta kokutsh

iyangaphi, yasitshela. Sasesitshelaka si-
jwaba sabingqa. Setshelaka yohé ino ye-
nombatana safaka sabhoba. Sathi
inombatana kuhlé itihuge ngelujaka
yona ité ibe wumganisi wayo.
yavuma inombatana. Kanduba
iyambe ité ifike laha ehaya nje, iya-
mba nembulu.

mawabo eyosi ajale liqobo.
Kwembiwa usele nombulu. Noju-
lileyo. Kwacocwa ohe magula e-
munti ayobongqolelwa eseleni lona.

Kasi kwaba yih bikita lwemasi
nyena. Kwabitwa bohe bashakati.
Beda lugenkele. Kwathiwa batokweca
losele. Bohe banu behaya nabajala
bema, betobukela.

Beca, ke, bashakati. Beca bephume-
lala, beca, beca, beca, kwate kwafi-
ka embulwini. Loku phela usila lona,
nye iwukhwintshela ngakasi kwesi-
jwaba lesi. Ithe ithi iyeca, usila
wathukuluka. Liso labona. Mahala
anuka masi. Inggorjo yacanja
kahlé kokutshi kani kulosele ku-
hona masi nangaka. Yatehluka-
nisela ngoku kokutshi yona itongena
kulosele iyodla masi lawaya.

Sathe bethi iyeca imbulu, babona
ngesila, nje, lugojobo, lwehla. Yasho
yathi ngqumlu. Ekhathi eseleni,
yaphonseka hona. Yadla masi la-
wa. Ithe laha isathi iyadla, banu
bayigciba. Bayigcibela, yate yegqwal
ihlabathi laha emgqini. Yafela
hona emasini laho eseleni. Yabe
seyiyagana ke, lerombi neyayikaje
ivimbulu yimbulu.

Yatibula ngenqane nehle. Ngoba

phela kwathi kokuba bayigcibe imbule
kwamila luphudi. Lohuphudi lwa
hlada liphudi melikulu. Kuthe laha
ingane lena seyizisi-chamu, labe
selivushiwe leliphudi.

Ngoku, ke, umshakati weryosi
wala lisa ingane. Waya kohliphudula
leliphudi. Latshi "Ngiphudule nami
ngitokuphudula." Waliphudula ngeya-
ni. Wangena endlini walibeka
esitshebeni. Walicwecwa. Latshi lona
ene, "Ngicwecwe nami ngitoku-
cwecwa." Waceja. Waliklabela.
Latshi "Ngiklabela nami ngitoku-
klabela." Walipheka. Lathi, ene, "ngi-
pheke nami ngitokupheka."

Walibeka etiko ceje, wathatha
imbita waphuthuma efuleni. Lasale
laphuma liphudi, labulungana. Latha-
tha ingane lena, layiklabela, layi-
faka etiko, labasela. Labuya lalala
lona laha bekulalisiwe hona ingane.

Wafika mshakati, wethula madi
wayesebona kokutshi kani ingane
isa lele. Wathatha imuphu wayithela
~~etiko~~ etiko ceje watibekela. Kwabadla
kwabadla, watibukula esekaji ekh-
wedela. Wabonya wabonyu, pha,
waphaka.

Uthe laha ethi uphaka sijingi
wayesebona sandla sengane.
Uthe ethi uyababata ethi Hha-
wu! yini lena? Weva sekusho
esikhundleni nebesilele inga-
ne sekutshi, Wadla ingane
yaho phela! Shhene."

Imbule. Afiq kulele lithanga,
athi uyaliceja ngekono wenjoda yaha
ahlabe kasi. Ligeume libeke etulu.
Lathi lesuka laho, labe liphuma nge-

nyango libaleka, libeka ngakefuleni.
 Walisikela. Lafika ceje ethukweni la-
 phenjuka imbokodo nengane, necolekileyo.
 Wafika nina wengane. Wafunda
 wafuna, engasaliboni lithanga, wema.
 wayesicsha lembokojo. Wathi, ene
 ukuba pengimbona ngilaha, lotha-
 kathi, bengomshaya ngalimbokodo
 ngithi - "Esho eyisikijela ngesheya
 kwifula. Yabe seyiphenjuka imb-
 lu. Yathi "Wangi welisa phela!
 Wangi welisa phela!"

Yaseyijababa iyosikati. Yayamba
 imbulu yethwala usila wayo, yayamba
 kuphela. Yayoy iyosikati yatigozukela.
 Yase yifike seyihlala kakhanya.
 Yabuye yatitabela, nje banwanwa bayo.
 Nembulu yagqina ngayena lowo
 nwanwa beyamphekayo. Yaphela.

Kwakuyisilwane, ke, lesi nesatle sa-
 fela masi ngoba uthetho, inombatana
 ithomba, ceje, iwayeke masi, hona e-
 khwabo. Yote inikwe ngembuti.
 Sontini mangabe seyishadile, yote
 inikwe masi emtini. Inikwe nge
 yomo. Iye luthi iyobika ekhwabo
 kokuthi inikiwe masi emtini ya-
 nikwa ngeyomo. Bayithathe bekhwabo,
 leyo yomo, kamnike nemwe
 nengangayo. Bawe sehemnika lu-
 khedo nelukhamba. Bathi kuhlal-
 yambe aye kodla masi emtini. Kube yi-
 hona ewaqabangayo ke nekutshi masi
 ayikudla.

Tomo yihloko yenjoda. Tijamba
 ngembala yato. Yohe mibala iya-
 tiwa kakhle ngoba tomo timibala-
 bala phela. Yohe leyo mibala inema
 gama ayo.

Mibala yetomo.

Iyabi lebomvu nganokufiphek, kuthiwa wufipha. Imadi kuthiwa, ene, wufipha kati.

Iyabi nemnyama, nenelibala nelihlophe eluntwini, kuthiwa yihwaba. Imadi kuthiwa yiliwasakati.

Iyomo nenemabala nahlophe kanye nalamnyama elingana, kuye kuthiwe itikhala temithi.

Iyomo lebovu khulu, kuthiwa ibubenze.

Iyabi lesundi, kuthiwa isundi, imadi kuthiwa isunjukati.

Iyabi nemofu nganokuzothileyo, kuthiwa wumjuba, imadi kuthiwe wumjubukati.

Iyabi nebomvu, noma yinemnyama nenombala nahlophe ehlane, nangakasi kuthiwa yinkone, imadi kuthiwe yinkonekati.

Iyomo nemofu nenemabala nahlophe kuthiwa yimaqanya kawayiba.

Iyabi nemnyama kuthiwa injima nemnyama. Uma kuyizomadi kuthiwe injimakati.

Iyabi nenemabala nahlophe nana bomvu, kuthiwa yinco. Imadi kuthiwa yincokati.

Iyabi nenemabala nahlophe nana nyama, kuye kuthiwe yililunga. Imadi kuthiwe yililungakati.

Iyabi lebomvu nengenalibala, kuthiwa yihlabovu. Imadi kuthiwa yihlampukati.

Iyabi nebomvu nenelibala nelihlophe eluntwini, kuthiwa yintusi imadi kuthiwe yintusikati.

Iyomo nenetimonjo netibeke emuva
kuthiwa sigenge.

Iyabi nenekumpunga nekuhanya
kahulu, kuthiwa yilikwanqa. Imadi
kuthiwa yilikwanqakati.

Iyabi nenemabala namofu nana-
hlophe, kuthiwa yinzotha. Imadi ku-
thiwe yinzothakati.

Iyabi nemnyama noma yine-
bomvu, nenelibala nelihlophe nelihulu
eluhlangothini, kuthiwa yilikhemu.
Imadi kuthiwe yilikhemukati.

Iyabi neneluphondo nolwaphuki-
leyo, kuthiwa yisihleda. Imadi kuthi-
we yisihledakati.

Iyabi nehlophe ngakasi kwegala
wayo, kuthiwa yiliklathi. Imadi
kuthiwe yiliklalathikati.

Iyabi neyinqubo kuthiwa
yisiva. Imadi kuthiwe yisiva-
kati.

Iyomo nenetimonjo netibeke kasi,
kuthiwa yimahlawe.

Iyabi nehlophe kusukela ebuswe-
ni bazo, kwehle ngesisu, kuye kutha-
the ominedeni yohle, kuthiwa yimpe-
mvu. Imadi kuthiwa yimpemvu-
kati.

Iyabi neneluphondo nolubeke etulu,
nolunwe lubeke kasi, kuthiwa yiligo-
dla. Imadi kuthiwe yiligodlakati.

Iyabi nempunga kuthiwa yi-
mpunga, iyomadi kuthiwe yi-
mungakati.

Iyomo nenetimonjo netibeke etulu,
kuthiwa itimonjo tamnente.

Kube sekuba hona silisa nesi-
fatana ke, hona etomweni.

Iyomo netheniweyo kuthiwa

yiyabi. Iyudi nethenwa seyujinjala,
 kurye kuthiwe yilikhwangu. Lithole
 neselingaboshelwa lezilisa kurye ku-
 thiwe yilijuna. Iyomo yesifatana
 nengatange ke itale kuthiwa yisi-
 thole. ~~Iyatho~~ nethenwe seyujinjala
 kurye kuthiwe yilikhwangu.
 Sithole nesikutala kamwe kuthiwa
 yilitibulikatanana. Iyomo nesuke
 seyibabalala kuthiwa wumgeda.
 Amuko, ke muna noko alobole
 ngemgeda. Iugana.

Mumu, nye, Mangabe ethanje i-
 nombi, efuna kuryigela, ufane a-
 fune mhlalali, amthume ayambe
 rebamu nabakbethiweyo.

Banele kafike, nye, egqekeni
 lenjoda, beyambe behlabelela,
 babe sebayema. Ube sesho ke m-
 hlalali. Ingabe nombi leyo netoqe-
 lwa eyaka Cele. Iqelchwa ufwa-
 na wa mhlango Utothi, ke,
 mhlalali: - "E! Wena wakwa ndosi!
 Ka khumbiza! Kan komo isengwa
 ilele, Ifikile kuwena inanjane ya-
 mveli, ka zulw, ka Makhedama ka
 Mgabi, ka Domo khula emini ema-
 langeni, ka Bebe wawo langa,
 wenjomang, neyeduka minyakanyaka
 , yathi ibuya yase ikhwile mi-
 dadukazana. UMaqamatha engu
 yingmbi iya elisokeni, usoyungose.
 Inanjane iqela sikhlobo nesihle
 kuwena. Ita nesithole nesimvuba
 mabele, nelitibulikatanane nelinzothaka-
 ti, nelijuna neliyisigenge, nema-
 di naffilihwangakati, ita neyonyana
 nebubenje. Nesithole nesimvubu
 nesihlanga nesitihlanga netihlopho
 (Tihlanga yitimongo). Neyabi ne

K13/27

yabi yiliklathi, kamwe neyabi
neyumahlawe; nemadi neyuhlamor
kati, nelijana nelimacanja ka wayi-
ba, kamwe neyabi nenkone ne
wunchoyiso. "ngiyema."

Bathi dlula. "Athe ngiyema.
Ukukhuluma koke sengingabuceja
nemkhwe wami."

Bathi "ngena." Angene neliba-
ndla lahe neta nalo. Liyambe li-
hlabelala. Manoml'atana abahlalise
bathi du. Kungene injoda nye
netoba wuronomb weyise wenzombi
Liphini lahe. Lithi, "Sanibona
bakhwenwana." Bavume. Kung-
ne borinabuku bathi, "Sanibona
bakhwenwana!" Bavume.

Bahlale bahlale babute yise
wenzombi. Liphini libatshela ko-
kuthi & ulele. (ngoba phela imali
ingakabi biho, bekuye kuyambe ke
chubwa imbuti yemvuka yemkhwe,
nemwe yesikhwehlala, Netimbuti neti
nathu temvulamomo. Gese kuchu-
bwa tohe tomo leti telilobolo. Kwa-
sekubuye kuyekwa kwedenzalo,
ngoba kunesomwe sikhathi munu
utochuba tomo tibi tiyohlala
embidi. Utothi ethi yena munu
ukhongela ushado, inombr' imwa
le ufana, ngoba phela buyachi-
theka noma buhludine. Kube
sekuba buhlungu ke kukhiphisa,
kwase kubuye kuchamuka
imali ke. Umumu athi manga ke
eya kocela inombr' ayambe
ephethe pondo imvuka napondo isi-
khwehlala, nakopondo nakathathu
imvulamomo)

Bathi, "Siyakwati loko kwake. Liye kobika. Libuye lithi ubambwe sikhwehlela jahuhumi. Bathi, "Siyakwati loko kwake. Limlanje liphini lahe."/

Angene kubakhwemwana afike alale kasi bamvuse nga pondo, avuke. Bathi bayakhihuma asuke sikhwehlele. Basi- khiphe sikhwehlela babeke pondo futhi. Ayike kukhwehlela

Bakhulume avale unomo atithulele nye. babe besathe bayamkhuhumisa, abaqhamsulele mehlo nye. Bakhiphle bopondo nabathathu, bamnike beyimvulamlomo. Imukele, abe sehleka Bakhulume naye, abaphenjule.

Bahlele ke yohle injaba, rabete ngayo elalele yise. Abute kokuthi konje yiyiphi yona le-nombatana nabakuhuma ngayo. basho ke kokuthi wuzincane.

Abe sethi, ke, yise kuhle babite zincane bamawwa. Liphume liphini libite zincane. Naye, ke, zincane usememe manombatana nangangaye asejilidlati. Angene naye endlini kurise.

Abe sethi yise kuhle mkhongi amkhombe yena lomunye natom-gela. Abe sefuna, ke, ekhathi kwe-manombatana lawa nangenileya ngoba uohle awise mehlo. afune ate ambone. Abe sethi, "nawu."

Yise, ke, abe sethi, "zincane!" Kusabela nemwe manombatana nabe sejicelwe wuzincane kokuthi

iyomphenjullela. Yisabozincane anelo
ambite, ceje kusabele yona. Abute
kokuthi uyabati labarw, kuvume
yona. Abute kokuthi bathumwe
u wena yini, kuvuma, kuvume
yona. Abe sethi yise ke, O! Phum-
mani, ke. Babe se bephuma ke ba-
nivanwa. Kube yihona elalala
ke, batishaye baceje, baceli nemshado.

Abe sethi, ke, cha, yambani nje ni-
gojake. Ngiyivile injaka yenu. Nami
bingingadayisi ngengane yami yinjaba
nebingingayilinjale kwokuthi ngihleli
nje, kufika baru nabatofike balobole
ingane yami iyingane bayuceje. Ayi
a ke niyambel nje nani.

Bahale ke baru bentini. Mkhongi
yena athi useqela kwenja.

Athi yise ngifuna u khono wami,
(Sengitokhutumela lesikhathi sokuba se-
kwachamuka imalizingoba imali ingaka
biho bekusebediswa ti mbuti.)

Bahiphe pondo. Athi ngifuna lijazi
lami Bahiphe pondo ceje, awencabe
ponjo. Athi kuhl aye kothenga
lijazi lelimnyama, noma elesisosha

awume mkhongi athi utobuyel
alilethe ngamda endayo. Abe se-
buta ke ku mkhwe wahu kwe-
kuthi yini nemwe nafuna ate ete
nayo. Athi mukhwe kuhl a-
dayise ngeyabi neyulu ite ibe
yimali etenayo. Futhi kufuneka
likhulu (5) lekuthenga ufati wenu
imahla.

Awume mkhongi. Abe sethi
uma bomame benesikhalo nabo ku-
hle bete.

Angene nina wenombi, ephe-

ketelwe yibonganga yabe noba beyisi-
thupha. Bafike bahlale ngembali kwe-
mkhwemwana. abe sekulumas ke,
munu notoka, wumbulumeli ~~toke~~
wabe. athi, "ngifuna bikibiki, neli
bodwe, leku wa pheka, nendishi
yekukhongotela suberje, nasawoti,
kelitshali natolembatha bikibiki ma-
ngabe eta kumina, memmese we-
ku wullahlela.

Ngifuna umqhoysiso wami, ko-
jwa bese ngivile kokuthi ufike na-
wo. Ngifuna sibamba sami
ngifuna intlalakuse. Ngifuna
lu l'aga (yiligqongwe laphalafini,
nesiketekete, namwentshisi) Ngifuna
tiseka (yilisaka lashukela, netiyambi te-
litiye noma etelikhofo). Ngifuna
lubojw.

Tibito tenina tiphela bopo-
ndo nabayisonto setihlangene
tohe. mqhoysiso mangabe utoba yi-
mali uba yibopondo labayisithupha,

Ngoba phela munu manga-
be enetinombi netinathw, uye a-
hlabe mqhoysiso ube munwe.
kuthi ke, mangabe sekugcagca
tinombi netimwe, awubite uyi-
mali, atidlele.

Kube sekungena ninahulu.
Athi, "Ngifuna unyeni angixha-
wule ngelishumi. Ngifuna li-
bazi lami nengabeletha ngalo
lengane. Ngifuna ingubo yami
yekhlala nengangiyembatha nale-
ngane."

Sebetoxosa, ke. Ngoba phela
mkhongi uselivile lohe l'gala
lakentini, walwuma lohe, ke,
kokuthi utothi mangabe ese-

nda, utofika nato tohe letino.
 Kube kühle, ke, kublahwe ku-
 soewe, ke, kublanganiswa indlu
 yenuwana. Bakhozi bacele gwayi
 kubakhwemwana. Bakhiphe lido-
 sha lagingqwayo. Mkhongi phela
 akhohwa yikhusila gwayi lomnani
 nobuhali ngqvale neluhlu litho-
 ngwane leli. Natothi angafikekwa
 yibakhozi beqela gwayi, alhiphe
 ngesamba abanike batibemle.
 Ngoba phela ulwa nekuthambisa
 tihlidiyo tebakhwekati babe ukute
 bambone kokuthi utoba nelilonjoloto
 lokhwemwana, usoyondla kahle
 ingane. Babeme babeme babeme,
 babe besocsa.

Tinombi.

Tenele taphuma lahaya endlini
 tinombi, tiyovumiswa bayeni ta-
 lungisa kudla. Ngoba phela mangan-
 be yipe esebarumile, utongenisa
 imbuti yekuvuma bayeni. Bayi-
 hlabe bayiphikebona, ngoba ba to-
 ktheta ufwana nabayamba
 naye ayilungise kusa hlanga-
 niswa indlu yenuwana.

Tinombi ke, tenele taphuma,
 nje, talungisa kudla. Ngoba phela
 tipheke ngempela. Kugculwe si-
 tambu nemnyama, nemakewu,
 nelijiki. Nabatata, nemadumbi,
 nabontshisi, nesijingi, nembumba,
 noma yikuphi kudla lokulokupha
 bucikwe balowo munu nocelewayo.
 Awubi biho mdiyo wekuthi akw-
 phekwe ino nethile, kuyekwe ino
 nethile. Ino, nje, yimbuti noma
 ziyomo, neyeda ligati lekubhanga
 nisa indlu yenuwana, ngoba

indhu ihlanganiswa ngeligati. Kublab-
we sihwane. Kubonakale, ke, kweku-
thi bayeni benombi bavumiwe.
Kudlake, kona kuye kudliwe koke
nje loko nokusike kuhona.
mahewu, ke, awasali ngoba
banu labangaliphudi lijiki,
baye baphinde mahewu.

ngoba phela esihungwini
laha sekuye kuphungwe matiyi.
kani ke kucala kwakungeho loko.
Kwaku phudwa lijiki nemahewu.
kani ke futhi esihungwini
laha, nelijiki lalisegugu kuphusela
banu bemitini. ngoba lidala lijiki.
Futhi befundisi abalithandi. nga-
ko ke, sekuye kuthengwe shukela
kwediwe lijewezezi, noma yisi-
shimiyana noma ungavini
noma yphlobo yini yashu kela lo
lowedwa luphude nolunemandla
Ubone muni eseyenda, nje, ko-
jwa lijiki ungalange umbone eli-
khelela. Kwaba njalo ke.

Sebetodla, ke, kany bemitini
Badle, badle, besuthe, Dephula
imbuti yabo. bakhiphi sithabe se-
mshakati wabo, adle netinombi.
Kuphume sithabe sebakhoti besu-
fatana nesithabe sebakhoti besilisa.
nesetisiva takubo mshakati. nabo
ke babelane inyama yabo, be-
mitini mitini.

Kudliwe, ke, kudliwe kudliwe
kudliwe. Ku phela. Kuphute
lijiki. Kuthi laha sekuhala
tu ku setichwata, bavalelise baphu-
ume bayambe. Netinombi tisale
tugete titsha nemabodwe tibeke, tilale.

Mkhongi.

Wusebedi wemkhongi kwekuba
 abuye ceje emtini, aye kumnikati
 sebedi, amlanjise kahle yohu injaba
 ate ayinambithisise kahle yohu. Asho
 nekuthi ingconjo yemukhwe wabe
 uyibuka kwekuthi itothanja yini
 kusheshe amshadise.

Ive ke, tohe tino netibitiweyo.
 Abe se sebedi ngato tohe tindela netingi-
 nsuzo kanyena. Ahlanganise am-
 bite futhi mkhongi lona. Amthume
 kwekuthi kahle amyisele imahla
 lena nebitiweyo, naseyitholile. Abe
 sefakelela kahulu kwekuthi kahle
 ate akhonge ngempela ngoba
 inombi lena uyijahle ngoku nje.

Naye phele mkhongi lona,
 ukhethwe ngekwatiwa, nangekwe-
 thembwa kwekuthi bugagu bwabe
 butosheshisa kugcagca. Ngoba
 mangabe eyisidomu, kungate
 kuphele mimwaka noma
 mithathu kungagagciwe.
 Kungakhathaleki noma elobole
 wactja. Kojwa mangabe mkhongi
 eyisidomu, ngeke kushadwe.

Nenombr lena le wumshakati
 imwethembise kwenyeni wayo. Yohu
 ifihlo yesifufaba sayo nenyeni, iya-
 yshuluma kumkhongi. Nenyeni
 futhi, yohu ifihlo yesifuba sahe
 nemshakati uyashu luma kumkho-
 ngi, ngoba wuyena nofwana nem-
 meli wahlle wabo, kulinjaba yabo
 yekuganana. Angagoba mtali we-
 nombr noma esebabama etinini

Noma esenikiwe lujwenjwe
 uye alhiphe yena mkhongi.
 Ngesihathi inombr seyihala,

Seyahweluka lucansi lwemkhongqi, Seyilugcushile lohe lutho lwayo lwekuya emtini, ebokisini. Uthe macansi asebophiwe, netiqamelo, nani nani nani. Sekuyilona lucansi nje, nolusha lwemkhongqi natofike ahlale kulona, nolusasele.

Laha endlini inombi isihleli nabonina. Bayayiyala. Iyakhala. Ikhalala kokuba nohla isiya kocala muti wemumtane. Iya kogana hona. Ayitange ke yigane ngenmbili. Iyacala nohla, nje. Ayati noba kutofike kugane ke kanjani. Nalabam ayitange ike ihlale nabo ngenmbili. Ayati nekuthi batoyedanjani nenyeni lona ayitange ihlale naye ejute. Imwatela kuje. Ayati noma mangabe esefike ikhwabo kwahle utofike ayedanjani. Uyakhala ngoku. Use phelelwe yisinyeke nabonina bayakhala. Bayayiyala ngenmpela bathi aye angeluhuki noma besho kuphi yena abambe mwenjalo wawe. Netina nbi setiyahala, ngoba use xakekile mngam wato nobe timemile. Sekufike sikhathi sekuba aphume aye elutha nyweni lwawe.

Utofika kusenjalo mkhongi, athi galakqa! Bayayiyala, bam laha. Bafwana sekuthi abalwe abe sethatha lucansi lohu lwahle nolusha ehlala kulona. Ngobanaye uta njena ayati kwekuthi yilona lucansi nagadwe ngalo kokuthi mangabe eseluthathile nyo be ulukhiphile ludwendwe.

ngakoke, mangabe engena, uto
fike alwendale, nye, kahle, ahlale.
abe sehuluma iyaba yekwethwala
libokisi letimahla temshakazi. manga
be ebona uto fika nemkakhe. abe
selithatha emwethwesa lona. Ayam-
be nalo alizise eways.

Ukweda, nye, rohe lo ku sebemwe-
huse kahulu. ngoba laba endlini,
kungqele bonina nelinombi netisiva
sekulinjelwe yena mkhongi
koku ba atohi pha bywenjwe
lwake. Bahleli nye, ke, endlini
lena. Tinombi tijacoca, tihalisa
yona lenombi netohi phwa wumkhe-
ngi. Bonina bayaloyisa, bayayi-
yala. Bayibonisa nekuthi ngisho
sebethini, ite iwubambe mwenjo
ways.

Noma ifika ceje bayethuke
bathi iyilivila, ite inganaki.
noma sebethi iyilimuker beyihleke
bethi ayshaneli, ite inganaki.
Noma bethi yangishana, aypheki
iphake, ite inganaki. noma se-
bethi iyilucela, ite inganaki yona.
Noma sebethi iwutha kathi ite
inganaki. yona yede usebedi
wemuthi wemuthi ways ibeke
ukhwemwana, imwakhela muti.
Noma sebethi iyaphinga ite inga-
naki. yona iwubambe mwendu
ways. bohe bafati baye bethukwe
koywa banganaki. ngoba manga-
be munu enaka, angemuka
bamhleke. bathi wehlelekile.

ngoku, ke, tihlidiyo talebamu
tikuhlungu. Uyakhala makhoti
linombi tijaya luta ngoba tihlidiyo
tijisekile. Bafwana kuthi abalwe

bona ngoku. Lulaka buyavutha be.
 boname bayahalela nje, nengane
 yabo nengane kangaka, iphethi
 uphethi kakhle kangaka. Nohlani
 isiyodlala bamu beyithuka ngato
 tohe tigi leti, Itohlupheka. Yise
 wayo, amubo endlini. Uhlalele
 yejwa nje kunemwe indlu. U-
 hleli ne bafowabo noma yitshlobo
 lemajoda netomzimatisa ekhipha
 unwanwa

Mkhongi, ke, ungena ku-
 lowo mkhathi. ngoba ngoku
 nenombi lena ayisamfuzi
 unyeni. Ukuba ayisabi ko-
 kutshi kutshiwa ayisafeke nga-
 kube seyizamwala. ngoba
 yona yayingati kokuthi kani
 kugana loku kuwusebedi ka-
 ngaka. Yona yayiva ngoba
 umthanda yamvuma. Ya-
 yingati kokuthi kani kugana
 loku kuwusebedi nomumbi
 kangaka.

Yokwedenyani loku ayati namuna
 u ne kwabo lonyeni? Itoshiya
 ekhwabo njena kani yya kodlala
 bamu? Ukuba uyachamuka
 lonyeni ngakube izamwala ngoku.
 ngoba ngoku nayo isakekile
 ehlidinyweni. Isakwa yikuphuma
 ehaya iyogana. ngoba ngoku
 sesifikile pihathi sekuphuma.
 akuseho kubuyela emuva. Koj-
 wa ihlidy, iyayahutathatha
 ibeka. Kwehla tinyembeti netinga
 senakusita lutho. Budala bona
 sekufikile. Sivumelwano sesibo-
 phiwe neyise wenombi.

mkhongi usefikile utokhupha ludwe-
ndwe, akuseho kubuyela emuva
ngako ke, inombi ihleli kasi yembe-
the ingubo yekulala. Iyakhala.

Angene mkhongi esekade eyi-
hlelile indlela yekwethwala libokisi
letimahlal tenombi. Angene ceje
ahlale elugansini lwahle lohu no-
lusha. Abatibe. Abone lithuba
esike, enahle, lucansi asho enya-
ngo. Ngelijubane.

Gambone. Gambhaye. Avike.
Abaleke nalo kukhukhokhake.

Abaleke ngendlela nyalo, aye aw-
shona lahanya. Abastine. Kube
ke, usekhuphile ludwendwe.

Ayiseho nemwe indlela. Ukukhi-
phile ludwendwe mkhongi. Se-
kufwanele humlandele.

Kuphuma kwenombi.

Ngokw, ke, kutosuka yise, aco-
zije kuyona lendu laha kukaje
kungene hona mkhongi. Afike
athathe inombatana ngenqalo.

Iyakhala iyatidiklita. Ayibamba
ngengalo. Ayambe nayo. Angene
esibayeni setomngayo. Abe se-

phuma nayo futhi ngenqalo.
aye ayiphike ngelisingo.

Inombi netisiva nati hona
laha. Iiyahlabelela magama
nabesehingiselelwe. Inombi yona
iyabala. Bonina basele. Bayabala
nabo.

Kuhona ufati nowethe-
mbekile nobehethine notophatha
yohle ino yemwanwa. Ayigqine ka-
hle njengenina.

Lofati utokhwalu kudla kwake
ngoba phela bekukhlabwe mncamo.

Batosika inyama nelle. Leriyama itophe
kwa kahle ngendlela netothandwa
yirombi neyoshada. yikudla kwa
yo loko neyo kudla emntini unga
kapheli mshado. Ngoba msha-
kazi phela akudli kudla kwemntini
eriga koshadi aceje. Batomphathela
futhi koke kudla nje nokuvushiveyo
nokumnanji, yikhona eyobe edla.
Kufakwe ecomeni. Kwethwawe
ngalo.

Kothi noma sekusiswa ebusuku
ufati lona yena eluse irombi netoshada
noma ilambile utoyipha kudla. Abek-
tohe tijingo tayo, atilungise ngoba phela
ume esihundleni serina.

Kuhona futhi bashakati naba
memiveyo, nabatothwala
imahla yemwanwa. Makhukho
netigamelo netithebe netiyamba
nami nami. Laba, ke, batogada
ludwendwe, lohu hwenombla-
tana nebafwana.

Kutothi hona ehaya, ekhwako
nombi, mangabe se yiphuma,
ikhala, behlabelela bamu naba-
sha, wona lamahosikati na-
yibashakati ethwele imahla ye-
rombi, akikite.

Kutovakala ngawo kwekuthi
lwaphuma ludwendwe. Bakikite
labam! Bethi kiki! Nantu
Lujumo hwenombi! Kuyakwa kubono-
mbi! Kuyahlekwa kubonyeni! Kikiki
! Nanto lujumo hwenombi!

Labashakati bamemwe ngekwa-
tiwa kugagu babo. Ngoba phela
batosebeda ngempela. Yibona na-
batovushiswa lo ncece. Ngoba

590

kutothi mangabe sekuchanguwa
ngakusasa, batokikita ngempela
ngesikhathi, sohe beqhathele
ngekusina belikhetho na ba
kumshakati. Lona batoki-
kita ba phume bengena ekhathi
kwemsino lona bekikita bemisa
tibindi tinombi netisiva ta-
ngakubo kwakuba tingehl-
lwa yibamu benyeni.

Batojuka babe madi nti
Bebaba ta lujumo lwenombi
nemshwa nabayiletheb lonyeni.
bababate bata basing. bate
besuke ngeljubane beyambe
bedlelesela ngembali kwelujwe-
nyeni, lwemshakati. Babuye
besuke ngeljubane bakikite
bedlelesela. Bate bayongena
ngakelujwenyeni lwenyeni. Bafike
na hona bababate lujumo lwenombi
yabo, babuye futhi, beyambe be-
dlelesela.

Laho ka, tinombi netisiva
tiruke tihlanya, loku phela ku-
qhathelelene. Tingabe tisasina
tite tiryambe nge tidwani. Ngo-
ba tizimatiswa yilabashakati
banga kubo ngekukikitela kwabo.

Kutosinwa kusinwe kucejwe.
yise wemombi ambeka unana ka
kwabiwe imahla kucejwe. Kube
sekuphuma kudla dala emtini.
Kuphaphwe banu benjadu. Ba-
dle, badle, badle. Ngisho netibu-
keli nato tide. ngoba phela ku
phekiwe kudla loku.

Kutodliwa kudliwe, kuhiphwe
nenyama yabiwe, kudliwe.
Kube sekulawuhwa lijiki. Banu

bayambe baye kophuta etlawuhwen
tako. baceye bagojuke. Kube nom
-pbelile njalo njadw.

Emtini.

Kuyejatshuhwa emtini. Kufike li-
gugu lemagugu. Kufike ligugu
etlingane. Ligugu lerina webam.
Ligugu lemuti. Umuti urukile.
nina webam utibuka magala nje
-ngathekwane etibuka emadini eti-
babata bnhle.

ngoba phela laha emtini banale
banikwa lilanga njena lekuthi abasib
lyiki, bacala bacenti magqoke. Baca
bela bekukita bethi kikiki. Kuya-
khalwa kubo nombi Kuyahlelwa ku
bonyeni.

ngoku, ke, sekufike lelilanga
lemalanga woke. Lilanga nelikaze
balinjehwa. Lilanga lekugqagga kwe
mshakazi ehaya. Tingane tiyejabula.
Tulukati tiyejabula kufike umnakwa-
bo, batobanga injoda (umzukululu).

Utosina uphakule umjadw,
lo. balale nabalalayo. Kuse ba-
namlungise elawini lahe ba-
beke yohle imahla yake kahle.
babuye bayomthotisa unin.
(banwanwa bemanombatana). ba-
buye bayomngenisa ekhwabo.
Ekhwabo

Utophatha ushanelo nobuhlahu
nobahiweyo. nobuhlophe. Tingene,
ke tinombi, tiyambe, tihlabelala, tita
naye mshakazi. Tingene tihlale
kasi. naye afike endlale sicephu

sake nafika naso natohlala kusona
nyalo mangabe 'ehleli ekhwabo ephela
eda yohu ino hona, abuye ahlale
kulesicephu. Ngoba mshakazi a-
hlali kasi uhlala esicephuni sahe.
Abe sesuka, ke, ethatha losha-
nelo nangena nawa. Ashanele. A-
wubeke netipi magondana nanga
ngo, at ngekhathi. Awubeke kazi
eje abe sebeka buhlalu ngetih
kwawo. yihona kothi lowo no-
towucosha abuthe tibi, uyotho
la lobo buhlalu. (Kowa kutanele
kwachamuka imali, nje bayekwa
buhlalu kwabekwa imali. na-
bamwe babeka sheleni. Neti-
m we tigoji tibeka zukwa).

Seti toska, ke, tinombi tiyambe
tiye endlini yato. Ngoba setindile
nameke (Imbuti yato netiyinikwe
wukhwemwana netohlawula tinombi
ngoba timlethela umkake utosale a-
m meketise). Kwathi, ke, mangabe
sekutodlwa meke, kwangena
umyeni. Wafike wathwanula
mshakazi ngeluwadi. Waphu-
ma nganelihulu lijubane. wa-
baleka. Base bemcaphela ba-
kamtini. Bamankela bambambe.
mangabe bengambambanga
ejite, wate wa baleka kahulu,
batohlawula mangabe ete
wafika ekhwabo. Sebengam-
lanya ngeriyomo. mangabe
efika ekhathi nendlela batokhipha
imbuti. mangabe ebaleke
waphumula, babuye basheshi
bambamba batohlawula nga
sheleni. mangabe basheshi ba-
mbamba, ngeke bahlawule lutho

Kutothi, nye, bambeka ngakandla kwe-
-muti. Sinombi tidle tite ti-
ceye inyama leyo yato yameke
abuya yena seyiphelile.)

Phela yena mshakazi atange
akudle koke lokudla kwemjadu
wake. Ubethwalelwe yileyo sikati
leberihethwe ekhwako kokuthi
stophatha kudla kwemwama. yena
yiloku edla loko kudla kwekhwako.
atanga akudle kudla kwemjadu wake
nenyama yemjadu wake atange
ayid le ngoba ubengabe uyatidla.

Setitofika endlini yato ti-
nombi, tico ce imahla yato tiphuma
tityambe. Sewuphelile usebedi wabo.

Setiye tambeka mshakati ekhwa-
bo. Nema hla yabo yobe, yeku-
lala neyekwemvatha neyeku-
dla neyani neyani, setiye
tayibeka elawini. Setiyayam-
ba ke ngoku. Uphelile emjadu.

Utotihapha mshakazi.
Nebamu bentini batotihapha. In-
siva netinombi temtini. Baye
bababeka la bebabeka hona.
Umyeni yena ngeke abahaphe.
Kutothi laba kusichawulwa hona,
akhale futhi mshakazi.

Usefikelwe yobuya lusidi
nehwamfukela ngamda ku-
fika mkhongi etshipha ludwe-
ndwe. Utokhala ngempela. Uya-
dinga ngehlidiyo kokuthi kojwa,
utoba yini. Labamu abachelile,
batomwedenyani? Ihlidiyo iba-
lise ibalise, eve sekwehda ufula
wetinyembeti. Nyachawula use-
khala usenesilingoti.

Bayambe. Kuthi letinombi
netisiva nebetihaphile tibuye tite
kumshakazi. Tifike timthathe tiza
mbe naye, sebebuyela emuva.
Babe nemusa nomangalisayo ku-
yena. Uyafika ehora usehohlwe
nyo yohu lino usejwayele ngempe-
la.

Uyafika ehora, bangena
ekhwabo. Nina usekaje esale
ephaka kudla laha. Usekushiya
etiko. Uyafika mshakati usem-
tshela ethi ephule kudla. Im-
tshengisa netitsha tekuphaku-
lulula. Usephakulula. Kudliwe
kuthiwe ju. Acoce titsha atigese,
atibeke. Abuye ayambe nemga-
nisi waha, bayaha madi.

Uyabuya nya kumina ubuta
kokuthi kutolalwa kudliweni. Uto-
thi nina thatha nali lithanga u-
bonje sijingi.

Utolithatha lithanga. Bohe banu
bagwela luhando. Bahleli kulen-
du. Babuka mshakati. Banbuka
ethatha lunyawo eda noma yini
bayeyabula. Kungathi bayaphu-
pha. Tingane tona setihleli eyite
kwahe. Tiyamthanda. Naye nya-
tithanda.

Luthando lubokile kulomuti.
kuyathandeka bohe kwakhona.
Yiniba yalemum nomusha note
nehando nokungaka. Uohe u-
sebedi uhula ngoba kuhona lutha-
ndo.

Lithanga utothi elicweva, um-
ganisi abe egeta libojwe. Ikhapha
imofana ne togaywa. Makhoti
aligobele ebojweni lithanga. Abu

K13/27

ye nganisi neyibila wekungaya.
 Awonthathe mshakazi avule libwe,
 asile. Aqothe impfu yekupheka
 sijingi. Ufize kungqika maphudu
 nje empfu. Makhotana yena
 abe ekhwedela unilo.

Lithambe lithanga. Abonje makho-
 ti. Kudla kurushwe. Rphule. Apha-
 kuhulele tingane kucala abe sepha-
 kela bam bohe. Kudliwe kucejwe.
 Bam besuthe kahle. Acoce titsha
 atigese atibeke mshakazi. Achanele.
 ahlale kasi. Kubuthwe, kubuthwe, ku-
 fike sihathi sekuyolala. Kuyolalwa

Lilanga lekucala lenkululeko.

Sekuyiwa kolalwa ngoku. Inom-
 bri neliso ka sekenelilawu. Aluse-
 ho luvale lwekuthi utothini mana
 ebona ngingena elilawini ne-
 munu ebunye.

Kojwa kuhona luvale noluyi-
 simangaliso laba endlini, kuleli-
 lawu. Ufwana uthi ngehliidiyo
 kojwa ngitokwedenjani? Awami
 impela lomunye ekaje ngangim-
 halala ngingati kokuthi nginga-
 mdweba ngani kokuba abuye
 he ete laha epute kwami! Awu!
 Awu! Kojwa ngitokwedenjani, Ewe
 eshaywa yihivale

Naye phela ufwana kade eya-
 lwa, ubiwe yimakhahla engakazi
 elawini nemshakazi. Atomzala.
 amwethwesa byoda. amthela
 kokuthi uti wede nje, wede nje.
 Umphathe kahle unanomun.
 Wati kokuthi owaho ngoku. Unga
 ngwaluti sengathi uyemuka

wonela kazi. Bamfundise, bamfundise, bamfundise budoda bohle. Naye ungena elawini nje uyaliwe. Nengama khoti naye bamyalaba bathi kuhlale ake angene ceje athathe mshanelo ashanelo. Ssephehle, ke, endlale. Abe sehla la. Uyova ngenyeni. Sde koke layothi akwede.

Lomshakazi ufika laha elawini. Slabo bobobili. Nesithandwa sahe. Ashaywe yihvalo ayinge. Ayinge kwe kuthi kwiwa lomunw na kase amthanda kangaka ayinga kwe kuthi angamgo elwa yini. namhla bahlotile.

Abe sethi ufwana, khumula. Ale mshakazi. Ale impela kwe khumula. Kumwehlule kwekuthi utokhumula. Kani utokwediwani. Ale aphethe.

Abe semkhumula. Amncenge kahle. Ngoba phela naye uvile emakhehlani ethi ute umphathe kahle unanomunw. Ute kwevona uyinombi. Uqwele swi. Ungambulali. Ungangwabuti. Sengathi uyemuka. Owa kholomunw. Sikhulobolele yena ngetomo. Ungamphangisi sengathi uyemuka. Thatha sikhathi saho kahle. Ngoba emuki owa kholomunw phathe kahle.

Owa khumula lomunw emakhehla emyala. Abe semkhumula naye athule. Phela angeke akhale laha endlini. Intini. Ureshadile. Futhi umunw akhali emtini. Ukhalakufiwe yikuphela.

Nohlanye yililanga lemalanga.
 Batolala bavuke basoce. Basoca bu-
 lala. bebobobili. Bababata luthando
 nabathandana ngalo. Balusoco ba-
 lusoco, balusoco, babuye balale.
 Balala, nje, banelivalo sengathiku-
 tofika ino nje, ibekhikanise.
 yiyo ke, lenjaba yelivalo naye
 yede kokuba mshakazi athathe
 nise ngelilanga lekucala, nje, eya
 komeketa, sifike sikhale. Ngoba
 akuyona ino nayejwayeleyo. Uya-
 -cala kuhlala nenjoda ngelublo-
 bo ndunje. Uyothi esathi nje,
 sikhale.

Balali.

Mshakazi, efikile emtini, uyatatela
 kwekuthi utohlohipha yise neninatata.
 Ngeke alokothe eqele esililini sika-
 yise. Mangabe engena ekhwabo
 ufike ahlale, asebedele esililini se-
 ninatata.

Wayalwa ekhwabo kwekuthi ate
 angamwedeleli yise wenyeni wake.
 angamkhulumisi ngekweyisa.
 Mangabe yise ethukuthele msha-
 kazi athule ahloniphe. Ngoba ma-
 ngabe engakwedi loko, utohukuthe-
 thelisa madlozi. Kuthi ngamda
 ebeletha ambamhe angayitali
 ingane.

Ninatata yena wuyena muru
 natohulumisa naye. Ahukume tinja-
 ba netintle. Empunisa misebedi yo-
 he yalaha ehaya. Abuta naye
 mshakazi kokuthi mana, kutophe-
 kwani, amtshela nina. Apheke
 yena.

Kuhlompha kwemshakazi, ehlonipha
 ninatala, ufwanek avuke kumnyama.
 Angabonakali elele kute kuvuke
 bam bayambe enyango. yena uvuka
 kusemnyama. Athathe sitsha aye
 efuleni. Abeke madi, ashanel abuthe
 urotha, aphebeni. Iithi tivuka
 tingane kube sekuphemiwe. Itohlala
 etiko. Atinika sikhokho.

Abeke kudla etiko, nakubonayo.
 Uvuka nina la kuphuma lilanga
 uphambana naye, esephethi ligeja.
 Ayambe aye esimwini nemganisi wa-
 he. Itodla tingane tikhwedela ngo-
 ba unilo umnanji. Nenina utofika
 atibukule, afike kwekuthi mshakazi
 uphekile, akhwedele. Kwenela
 kuvushwe nje, abe sethuma in-
 gane athi ayize kobabula.

Iyambe ingane, ibabite, banga-
 buyi. Abe sethuma muni nonga-
 thi uthe kuhlakanipha, kune-
 ngane. Afike athathe ligeja
 kumakhoti ayambe nabo babe
 sebemlanjla. Nganisi afike a-
 khiphe titsha temadi. Bagete
 ceje benyuke nemadi. Bangene
 nawo ceje, bahlale.

Ninatala abe sephakulula
 Uyamfunjisa. Abukele, ke naye.
 Kube sekuyadliwa ke. Kuphele.
 Nganisi acoce titsha. Batigete batibe-
 ke nemshakazi. Bashanel. Baphuma
 baye kothota, babuye.

Ele kurina, mshakazi, abute ko-
 kuthi kutophekwanj. Ninatala am-
 tshela kwekuthi kuble aphakulule
 nako kudla etiko kudliwe kucala.

Abe sebeka dobe temasi, ngoba masha-

K13/27

na kutovubwa. Abe sebuta kumsha-
kazi kwekuthi yena utotiphekela ku-
dla kuni ngoba kutovubwa njena?
Athe nakhoti, angati. Athi niratala,
wena ke utobona noma umbele ma-
dumbi noma wubatata.

Badle, ke, emwini, acoce tutsha
mshakazi atigeze, atibeke, abacubise
ashanele.

Sohe lesihathi weda lemisebedi yake,
nje, nenyeni nawu, ekhwaabo. Sengathi
angathi ake senyuka size elawini.
Uyafa yibuthando. Sengathi angaka ne-
ndlela, nje, yekumweda enyuka baze
elawini.

Yilabo, ke, laba kufike kwelule-
ke hona tingana tebani netiringi.
ngoba inombatana iphuma iyaliwe
kwekuthi ite ingandi elawini kabulu.
Iye iyokwendhula, ishanele. Yande
ekhwaabo. nakemasimwini nake
fuleni nakekuphekeni. Ibe nemu-
sa. Iyambe ngemandla ifinyele
ukute yenelise. Ivuke kumhaya-
ma.

Athi nje mangabe ikendle, ibe
icabanga kwekuthi kojwa loshona
nini ngimbone umntakwethu,
yati kwekuthi yohle imwini ifwa-
-nel yenelise nina ngekugqigqi-
tela kohle.

Nina abe seyitshela futhi hona
laho ethi ene, uyabona unyeni
wabo, lona uthanda kudla nokuzi-
kuthi nanokuzikuthi. ngako ke, u-
nga bokwesaba kokuba noma uli-
phikile libojwe nelizikuthi leku-
dliwa yimuti wohle yena um-
bele ngelibojwe nelingane kudla
nokuzikuthi, loko nowatizo kokuthi

uyakuthanda. antshela futhi kokuthi angengeneni kokuba ambekela umyeni wabe, ngoba yena ummum no-lambisa kwengane.

Mshakazi nosileyo, ke, kulesihathi naye luvutha luthando ehlidizweni luthi be, angalukhupheli ngembili kwebanu emwini. Noma embeka umyeni, angambuki ngemehlo nagecele luthando ngembili kwebanu emwini. Utibambe impela. ambeka nje ngemehlo ekubeka banu bohe.

Mangabe etama kumngena, efuna baze elawini emwini, amvike kahle nje, ngaphandle kwekumalisa. ngoba kunesimwe sihathi utothi, ngiyagula. ngitoya kodela elawini. asho emyuke. Laha ke, kuhle nje, mshakazi amphakele naye, akuyise kudla afike akubeka qede abuze yena anganamatheli elawini emwini. amvike ngempela. amvike nje, ehleka.

Utobona nina kokuthi lofati wu-fati impela. Utova esethi kufwara awu! Wena sibaribani ake uphikelele mshakazi ke nothota yihona nitobuya ceje ke nize evinkilini no-ngithengela hona.

Utova ufwara esehlambubika ethi, "Umyena lona, uye ale mana mangabe ngithi ngitoya komthotisa abe sethi nina awu! Usuke walelani nanami?" babe sebhleka, nje, athi makhoti, "ayi mana mina ngiyakwati kuti thotela!" Athi nina, cha, nobha ngifuna ake aye kokuthotisa yihona nitosheshe ribuze ngini-thume esitolo. Kube kuhle, ke, ngoba namana uyayibona lona kokuthi ifwanele.

Bayambe bethanjana kuthi aba-
gonane nakehlathini. Avimbe mshaka-
zi. Babuye masanyane. Badle bathum-
we esitolo. Kube mnanyi nje kona
kokuba bayambe bobobili. Bejabule
kabi.

Ufwana lona sihathi sebutshanda
lwabe sikebusuku. Imvini ku-
fwanele mohakazi angalali, futhi a-
ngoteli. Ngoba banu bambeki eme-
bhweni. Kani futhi lelignu lefwana
lakebusuku, balilinjale ngendlela
nenemandla, borina.

Nina ubambe umoya. Umbuka
kususa kwabe lunyawo unaromunni.
Nganelimwe lilanga utomva ethi
ngicela uthi ngitoke ngiphalate, ngo-
-ba ngithi ekuseni ihlidiyo yami ibe
ncane kuthi angihlale. Abe sebona
nina kokuthi unanami uyanyoluka.
Utohlala, ahlale ambone eba nakudla
nakuthandayo. Natoku khethe kqwa
athande sengathi angaba yiloku e-
kudla. Kunesimwe sihathi abe ne-
kudla nakwaliswayo. Asuke a-
hlade mangabe eke wakudla.

Kubuye kuthande kufika butho-
ngwana mangabe ethi ihleli noma
ebekade esathi uyadla njena, abe se-
funa kungaphatela. Ufati ke no-
phusileyo, anele eve kokuthi bu-
yeta, asukume anyakate, abu-
chithe buthongo. Abone ngempela
nunatala kwekuthi ingane yami iya
nyoluka. Abonakale nakebusweni.
La ha etihlafunweni, aphuphate
boya. Abe hlophe naye abe mubhe
yini pho.
kuthi, ke, noma sekuphele tinya

nga noma tinathu njena, nina abute
 athi ene, "Hhawn nanami, sengathi
 usumhle ngane yami? nga kubuka
 ngakwethemba!" Abe secho, ke, ma-
 ho ti ethi, "Sha, sengedhulwe yitintwa
 sa taba tibili, Athi nina, awu! ake
 ute endlini ke utokungihombrisa
 nanami.

Ungengabi mshakazi bangene
 endlini Ahlube. Acale ehloko Esu-
 se mngwazo. ahumule toke tiro
 lake esifubeni. Ahlubele sise.
 Abeke okhaweni, Agwe. Abuke nina
 tala tathi athi hhawn' sate saba
 sibhe. Abe sebona ngesela lo noye
 wehle ekhathi nesis. Abona ne-
 kuthi ingane yinombi, nekuthi yi-
 siva. Abone nangekushiselana
 kwemakele kwekuthi wufwana
 nokuthi yinombi yini.

Ihlidiyo yeninatale iyabule ka-
 hulu. Afikelele yilgunya lekuthi
 kani unanakhe u wumunu. U-
 fati utotala banu. Umuti utu-
 ruka! Ihlidiyo yabe imthanje
 kahulu mshakazi. Athi kuye-
 na, "Nanami ungabe usawu-
 ka lingakaphumi lilanga, fu-
 na wece mikhondo ye ba-
 thakathi. Uboke uyeka ke kubla-
 be ihlamvu yelilanga kucala
 ube sewuruka wena seyihlabile
 ihlamvu yelilanga." Abe sekuta
 nekuthi nthanjiswani. Asho.
 Abe setama ngawo wohe man-
 da kumtholela layono nazi
 thanjaye, ngoba layono isike
 ibitwa yingane.

Ninatale wuyena noseto -

tshela mnumtane kwekuthi kani
mshakazi usemuhle. bejabule, ke,
ngekwati kwekuthi kani ufwana
wabo uumumun. Utotala. ngo-
ba usemyalile nemshakazi wa-
thi mangabe banu kembuta
kwekuthi tingaki tinyanga, ate
angabatshehi. yena ashaye
ngemuva. ngoba banu ba-
nemalumbo. Nomumwe ubuta
njena abuteli buhle. Ukutela
kumthumela lilumbo lake leku-
ba afe etala.

Usetohlala, ahlale nomazi
tinyanga netiyisithupa ake se-
phinja mikhondo. ahambele
ekhwabo tisukwana. nahona
sisaya kokothwa yimadloti.
Bafike nakekwabo bejabule kebo-
na unanabo esemuhle.

Gabe sebemwedela kudla, ke.
Gamkhapha nako esebuyela ewa-
khe. Kufike kujatshulwe nahona
kuba yiligugu nelihulu. ate a-
belethe eyiligugu. Nengane
yake ithanjeki. Bephucane nga-
yo banu behaya.

Ninatale ahlale kasi abawu
mtanyana wengane ngokw. ma-
hoti kuba wuyena notobasoba
masimun endle. aloku ehum-
bula kutongelisa ingane nja-
lo. asebede, asebede ahumbile
kubuya atongelisa ingane.

Kube wenje kahle, ke, lowo
fati, ngoba wehlule tihlebi.
Wabambelala kuninatale. Wafu-
nya kuyena buni. Kubonakale
kwekuthi muti utowaha ngempela.

Tihlebi.

Setehlulekile tihlebi Tehluleka
ngetindlela tohe. Ngoba phela
kuhlala kushona banu nabali
njalo kushova miti yanabamwe
banu. Ithi mangabe seyonakala
babuye babakleke.

Mshakazi lona utothi engena
ngelithuba njena, babe beteda
mnganyana wake nombulu.
Bengena ngeninatale, bentshena
kwekuthi amamwa walutho neta.
Betama kumkhipha mshakazi ku-
yena. Beda yihona betokwehu
kana ceje basabane, bambheke.

Ithi Mshakazi utotihleba yena.
① Utolala kute kuphume lilanga. Kute ku-
ruke banu bohe yena esalele. ② Uto-
jwayela kushiya banu behleli. Aya-
mbe ayohlala elawini nenjoda e-
murini. ③ Utohlanguana nemu-
nu. Ahleke nina kuyena, abe se-
sita kala amphenjole. Muma
mwehwalu a fike amuthi qithi
kuninatale, amblanetele yohu
iyuhumo. ④ Utova kwekuthi
hlebiwe, abe sefika uyacumbi
angababulumisi banu bentini.
Kani mblawumbelowa mnganabe
ubeyiliseki ecambele banu manga.

Letine tohe titokweda banu be-
ntini babulumu kabi ngemshaka-
zi. Kani akusila lilungelo labo
kumkhuta mangabe bebona ihli-
diya yohu ingafuni. Batocala ba-
ngqumute ka ngoku. Besho kokuthi
kwaakukajje kungenje laba ehaya.
Lofwana wethu wayekajje evuka
kusemnyamana. Basikise, basikanise.

at'e eve naye kokuthi woshu! 'mame!
 kushiwo, kusnina,
 acale, ke, kungahlali kahle. Kojwa
 ke, mangabe esile angabona balisi
 kokuthi uyayivela leno ngoba ku-
 -toyamba kuyambe, leno bayisole ku-
 va munu utangakandle. nalowo
 atshela nomunwe. nalowo atshela
 nomunwe njalo. Nomunwe abe
 sebunya eyotshela yena mshakazi
 nobekhlebwa.

yena, ke, mangabe ihlidiyo yabe
 ibe buhlungu mangabe eva kokuthi
 banu bantini bayamhleka, angaba-
 buti. ababutwa banu emtini.
 Munu uyathula, nje, angathuka-
 theli. Athi mangabe eva kokuthi
 ihlidiyo ibuhlungu iyacacamba,
 athathe imbita aye efuleni. afika
 abambe sicinji noma esontshi-
 ki noma esesikhonko, alwe naso,
 elwa nekusisiphula. Ekhalala kuso
 uyokwa alwe alwe esishuka, elwa
 nekusisiphula, kute kubodle i-
 hlidiyo. Abe sekhalala madi em-
 biteni nwayise ehaya.

Munu mangabe enekhubi
 wekukhlebwa, kuhle nje, ungam-
 buti. Kojwa wena utimise kahle
 banu bohe babone kwekuthi awu-
 wedi lowo khuba nabekhlebwa
 ngawo lowo munu nobethi we-
 bite.

Ungate ube lula mangabe u-
 phike nekuthi utobuta tohe tinywa
 na nabakhlebwa ngato emtini. Ng-
 -ba ngisho noba uthume ingane
 yabona, se yisiqi lesa. Sebesha kwe-
 kuthi, "Woshu! mame! Banu na-
 batala ngetimbambo njengeli bulul-
 -u! Bafika bethwele sipani setingane

tako tekutogana nabo babe bethuma njera.

Iro nenjalo ke, mangabe ifika etindlebeni tako ingaba bublungu. Kojwa ayifwanele ku kutwa. Lokunggono yikona kuyeka kasi iro ye bamu. Ungabathumi bamu bem-tini, noma beyitingane.

Netinombi tahona ungatilingeli kwekuthi titokusebedisa. Ngeke. Ito kuchwephesha. Ngoba tona tifuna kudla nje tingaphekanga tingalimanga. Ngobaphela tomo talobola. mangabe tomo talobola, tabuyisa mshakazi, kubuyekuto sebeda tinombi takulelo haya laha kuhona hona mshakazi kukelubala kwekuthi tomo toniwa talobola livila nelelulwa nayikutenwaya.

Kwaliwa.

Kuhona bamu nabaliwayo. Nomumwe mumu afane aline yilisoka lahe nje kani yena khave elithanjali kuthi akaqhume athi saka ngalo.

Kucala kwakuye kuthi mangabe isiva yala inombi, ineme tisiva netimwe. Tijez ngakubo nombi leyo. Tifike time esigo-jiji noba yikunapeni. Noma yikuyiphi, nje, injawo laha itova hona mangabe setiyala tisiva. Nebamu nabamwe beve.

Titofike time, ke, kuluyo njawo. Isho kabulu isiva lena nenumnini njaba. Ithi, we-

Nomthimba! Ungisakufuni! Ungabuye uphirye utibite ngekuthi injinombi yami. Uyangiva kahle angisakufuni."

Tibuyele emuva, tisiva tikeke tigele, efuleni, tigele mnyama kwakwala inombi, tityambe tye kokweshela.

Lero yediwe, yediwa, yabuye yayekiswa. Ngoba inombatana ijumala kabi yaliwe yimunu wayo imvethembile. Nemwe ijumale ceje iyambe iye kotiphanye ka ethini. Ngoba yona inombi yaliwa yimunu wayo yena, iyamthanja kabi. Wuyena futhi noweta enombataneni wato yeshela. Ngoku, ke, mangabe eka kwekuthi asayifuni le usethanja leya, useto yala lena. Kani futhi wuyena lena nowesukela inombatana wayeshela yate yavuma.

Munu nowalwayo usuke enesimilo nesible ngoba nyakwati kukeketelela kwaliwa. Mangabe lisoka lahe limthela ngelihlalo lithi alisampuni, yena asuke alithanye, yena.

Uyakeketela lovo munu. Usuke etwaha ngempela muti wemunu. Nawe, nje, uyabona kokuthi ungekukumele kokuba kuthi munu ubumthanja, ke wuyena nowakweshelayo futhi, kube sekuba wuyena futhi notokwala! Aji! Aji! Ngeke ukwume loko.

Nyenga matshikiza, nje. Wayegane luve. Kuthe kukekhathe ne

Kulobolwa Luve wamala Matshikiza,
Wabutha tisiva takesigojini sekhwabo
Tambapha. Tamfiqa ehleli netinombi.
Washo kabulu Luve wathi angu
sakufuni! Ungaphinzi utibite nga
mi. Ngoyakwala nohlanye
Tayamba tisiva taya kogeta
kwala inombi efuleni.

Wakhala Matshikiza wahipha
buhlalu lobuhlophe wanika tinom-
bi bayamba baya kogeza kwaliwa
ngako efuleni. Babuya. Tathi ti-
nombi ufeyisa ngempela Luve lona
noma engase eshele nemwe inombi
laha esigojini salaha singake sim-
come.

Bahlakateka babuyela emahaya
abo. Begabanga kwekuthi injaba
seyiphelile ya Luve.

Kuthe ngakusasa, Wabopha Ma-
shikiza, watshela inkheli yekhwabo
wathi, hhayi ngisaya ku bo ka-
Luve. Ngiza kobuta kuyena kwe-
kuthi ungale ngempela yini, ngoba
mina ngiyamthanja. Angati kwe-
kuthi ngingedenyani kwehlukana
nahuve ngimthanja kangaka.

Wayamba. Wafika Wangena
ngake chibeni, elawini. Wahlala
Wangena Luve. "Hawu! Uqa-
tokwedani laha Matshikiza? I-
nganti nga kwala kubona tisiva
netinombi? Ngoku usafunani
laha?" Athi Matshikiza, "Hhayi
bengisatobuta kwekuthi nango-
ku awukan githanzi yini, ngo-
ba mina ngiva ngisakutha-
nja ngempela nje ngakucala
kunyani kuwena kojwa? A-
wukoluvu yini luthango lubuyi?"

Athi Luve ngakwala! Angi-
sakufuni. Sekuhona nemiwe inombi
nesengiyehhlile. Sengitathi ayito-
ngigana." Athi Matshikiza aku-
silutho noma ihona leyo nombi.
Nami ngitohlala njena lisonta lohe
laha ekhweem. Mhlawumbe utobuye
ubone kokuthi uyangithanya nami
Athi Luve, "Ngitokushiya hona
laha ehaya ngiyambe nguze kw-
yona." Athi Matshikiza, aku-
nagala loko. Uyoyamba uyambe
ute ubuye. Mhlawumbe uyobuya
usungithanya, ngoba mina ngiya-
fa ngawe nanomun.

Luthukuthile Luve uyambe.
Lubuye esahlili Matshikiza. Athi
sengifuna kubuyela ehaya Luve
awuthi kengicabule, nje, kamwe
esihlathini saho, ngoba unomo u-
ngeke ungilanganane, ngoba kunga-
cabula inombi noyithanya nge-
tulu kwami kwona."

Angomothile amwange esi-
hlathini nengesabukati sanga
unanenanaso. Aphile ma-
ndla Luve. Athile. Athi Ma-
noshikiza, "Sala kahle namakhwe-
thu. Ngisayamba ngitosheshe ngi-
buye.

Asale Luve agoyise lenombi
nayithanyayo. Babuye bayoyi-
bika ngetomo, bazele mgcagco ku-
vumwe. Banikwe lijiki. Uyambe
lenombi ibuyele ehaya.

Afike Matshikiza. "Hawu! Ma-
tshikiza! Kojira ngitokwedenyani,
nje! Ucela ha nanohla!" Sekusho
Luve. Athi Matshikiza ngilaha
nane khwethu! Sofa silahlane

nawe. Ave ngikuthanda." Athi Luve
 "Sengiganwe mina ngiyagqagqa
 kulenyanga netayo. ngigqagqa
 nenombi yami nengqithanjayo.
 Awukaboni kokuthi ngiyakwala
 mangabe ngiganwa uhona?"

Athi, ayi, mntakwethu
 ingani ngacabula kuwe esi-hla
 thini mhla ngiyambayo? Ake
 ngicabule hona futhi ngive kwe
 kuthi kusemnanyi yini?

Athule Luve. Amane am-
 cinacinele, nje, matshikiza a-
 mcabucabule nje, nakesi-
 hlathini nakesiphongweni na-
 kenomweni. Ambabate buhle
 athi nje mina angehlukani
 nje nawe ngane ye kwethu
 sofa silahlane nawe."

Athule athule Luve abone
 kokuthi lomum agumki athi,
 yeyi, ngitokuzala. ngeke nje nge
 mbathe nawe ebukuku. Ngito-
 tilalela nje ngejwa." Athi ma-
 tshikiza, "Akusibutha ngane yami
 ngenelisiwe, nje, mangabe ngi-
 tolala ngejwa ke ngikwe nje u-
 honqa wembethe ingubo yaho
 Loko koba mnanyi ku mina. ngi-
 tolala tizuku netinathu laha
 elawini laho, ngoba ngikwa
 kashela mnganami. Ngobe se-
 ngigojuka ke, sengothi ngam-
 dla sengiphinja ngibuya se-
 ngophatha ingubo yami yeku-
 lala yihona wothi nawe ma-
 ngabe wembethe ingubo yaho
 nami ngibe ngilele ngeyami."

Niyati phela kwethu muom
 alive ukhulu mela futhi.

K13/27

Nina ningate nithi ngisho
ingane kwane. Yinyaba le, ngi-
cirisile ngempela.
Kwakhwa Wendlala Luve.
walala wahlala matshikiza.
Engenayo nengubo. Kutha la khala
tuku abute Luve athi "Kojwa we-
mbetheni" athi matshikiza, ange
mbethe kutho nanakhwethu. Kojwa
ngiyajabula, nje, ngoba ukhona
ngiva uhonga kamnangi kute ku-
thi cosololo ehlidinyweni kimpini,
va ingane yami i tele kahle ka-
ngaka.

Athi Luve, "Yisono lesi na
ngisedayo. Wota la ha!" Athi
luweu matshikiza ete. Athi,
"Ngane yakhwethu!" Aphenyi in-
gubo Luve amwembese. Matshi-
kiza angone kahle Dalale kuse.
Abonge Manotshikiza. Athi ngate
ngaphumelela Dlomo! Khula emvini
eMalangeni! Bebe wawo Langa!
Wena we Njomane ka Mgabi neye-
ju ka mimwakamwaka! Ithe i-
buya yase yikhwela mijudika-
tana. Ngoya bonga Magamatha!
Sengathi yinombi iya elisokeni!
Ngoya bonga Soyingose! Ngiphume-
lele mngangami.

Manotshikiza lona wayeyinombi
saka. Rqwele. Wacalisa kucoma
nge Luve loku. Pho! Ino yase Lange-
ni itichenya. Loku phela mum-
wa mhlongo esetichenya, utethwala
kuba sengathi yiyosi. Phela kuthi
na ayipheli isila yebukhosi ngo-
ba sijimatalayosi. Niyasati kwe
kuthi sisakate ke nelive lohe
njena thina benjomane ka-
Mgabi, sediwa wunane-

nombi (Shaka). Wakhulela e-
khabonina edangeni. Bamkhange-
le masi ate ashise etandleni ese
suthi. Kojwa ungeho uthetho
wekka awalakhe ngoba un-
kwa yibomakhe kake, yena
uyingane. Kwathi nangamda
ebuyela ekhwabo kaMthethwa,
bomakhe bamnika iyomo
lemagobogwana. Wayithatha, nje,
wayamba nayo. Wafike eChara
wabe kwa iyosi Shaka.

Wahlahlala wayiphaka
imi yake yayohlasela ekhabonina
etobabulala bohe bomu bamhlongo
ngoba bamnika iyomo nemagobo-
qwana. Futhi bamkhangele masi
ate ashise etandleni. Bengamwa-
ti kwekuthi utonethell utonetheteka
(Kugqwaliseke tibongo lahe laha
tisho hona titshi. Lutekwe bafati
kaNomgabi! Betekula behleli em-
lovini! Bethi Shaka asayi ku-
busa asayi kuba yosi, kani
yilapho esenetheteka).

Kuthe kwekuka beve leno bomu
bamhlongo kwekuthi bafa unane
sithole, bahlakateka. Kwasa
kungo ho mnum. Bawela lu-
thukela. Bahlakateka ngempela.
Sebate batoshaya nake manpo-
ndweni. Nakuyo yohle iNatal.
Ngako, ke, ngisho kona nje
ngemum waMhlongo. Sseti
Chenyile uyatichanya. Atethwale
ngempela, ngengelwe nje ase-
thuki lutho, nje, ngalo luve lobu.
Olwenjomane yaNgabi. Luyilitala
yosi ngempela mangabe liticheng-
kanga ka njena ngeranemumu.

K13/27

Lomumu, Matshikiza yinombi
 saka. Wayecalise kucoma nga-
 yena Luve lona. Kwathi kuke-
 khathi wasuke wamtefela Luve.
 Ngoku emtefela, Matshikiza uti-
 phethe kahle. Ngoba nakuyena
 Luve, wayeke wahlobonga naye.
 ngo ku, ke, wesaba kufefe.
 Uthi yena, ene, ngabekungcono
 kokuba lomumu atange awibona
 utimba wami. Ngitoba yini
 mina mangalive yimumu
 noseke wabona utimba wami.
 Ngike sengibuye ngicome
 nomumwe? ayi! Ngike nje
 sengofela kuyena lona. Wayeke
 wabumelani kuhlobonga nami
 kari utobuye angak? afike a-
 mbuta loko nje. Athi, "Wahlobonga
 nami ceje wangwa ngiban-
 ja ngimumbi yini?" Luthi
 Luve, "cha, wawushisa umna-
 nji." A be sebula kokuthi pho,
 ungalelani? Athi sengibone
 lenombi netongigana. Wena a-
 ngisakufuni."

Athi Matshikiza, angikwaleli
 sarwa. nami futhi ngitokugana.
 angikuyeki, nje. Athi Luve, "Thula,
 ke! Ngitoganwa yibafati naba-
 bili. Ngitoke ngibone kokuthi
 utongilinja kanyani." Athi Matshi-
 kiza, ene, Ngitoba ewesithathu.
 Luthi Luve! Utoba yisikhama
 mathumbu sebafati bami wena.
 Athi ngiyabonga wena weyoma-
 ne kamgabi. Athi Luve. Uyo-
 vuke ekuseni, ubuthe unotha
 tohe tindlu tebafati bami, ethi u-
 yamcosula. Akongce Matshikiza

Aphele mandla Luve. Agadle agadle matshikiza abuyele ehaya. Luggagge Luve, henombi yeku cala. Lubite boyise. Luthi nawu matshikiza bo. Ngitomwedenyani? athi makhehla, "Wufati lo. Mlobole uggagge naye. Uwuboni yini ihlidiyo yake mengajinwa? Wuyena fati waho lo. Ngoba wena uyatichenya. Wubani ufati nongahlala kahle nawe ngetulu kwa-matshikiza? Mumu nonehlidiyo nehle kangaka? mlobole.

Luthi Luve akulunge tomo, ka. Ngoba nami ngiyamthanja matshikiza. Ngangisatichenya ngaye, nje. Ngedela kubonakalisa busiva bami.

Abute makhehla athi, "ma ngabe ulale naye ihlidiyo uwuka iyimbi yini? Athi, "cha. Ngiwuka ngilambile kungathi ngingadla ngingagazile, ngoba ihlidiyo yami ithanya kudla. Athi makhehla. Uvana neligati laho. Ihina futhi size sibone mangabe elahat etogadla. Uwuka umuhle ucwebetela, sengathi ka-je ukhothwa yilichanti (Imyoka yebafati). Ligati laho, uvana nalo uyokuphatha kahle. Uyokwahlala muti. Abute kokuthi usaphela le yini. Athi Luve, "Hha! Ureyani kabi. Wacala ngami kucoma. Ngimwala nje, ngijinwa wuyena ngoba noma silala ungikhomba lahaya emathangeni ngemajolweni noma sengedenyani abophe nggi avumi no ba ngisonjele, nje, nga keyomweni yenina. Ngite ngi-

K13/27

mjube anganginaki. masengim-
wala ke ngoku angilanjele.

ngate ngambita ngano-
lumwe lusuku ngathi ake ngi-
bone kokuthi ngeke yini angu-
thambele ngoba kaje ngumwalile
ngamfiqa esabophe njengoba
kunjalo. Angimwatu mmm
* nobopha kangaka

athi makhela, nayoke
inombi mlokole ushaze. Bahla
nganisela lomo bathuma mkho-
ngi. Watithela. Wakhonga.
bammka lijiki. Wagqagqa. Ba-
sanyobuka kamwekamwe sisu
sekutibula, nemnawabo.

Wayesibuye eganwa futhi
wufati wesithathu. Waba neba
fati nabathathu. Wema.

Muti weSuve.

Luve lwaba nebafati nabathathu
muti waba mbulu. Sibaya saba
simwe. Wahiwa nje ludwendwe
eggumeni. Kwaba yilowo fati
waba nendlu nelichiba, nendlu ne-
lichiba, nendlu nelichiba. Wathi
kuba akhe athi du, wayeshlala
ake esaganwa futhi.

Bafati laba, lomibulu nalomncane
baba yibafati nje, njengebafati bohe
bebanu. Kwathi manotshikita lona
wabaqhoshele. Njengoba nize nize
siga sekuthi ingwe idla ngema
bala ayo, yena, ke waba netiqu neti-
phawulekayo emenjweni wake.

Ihlidiyo yabe yaba yihle yate
yathi gqi. Kukhuthala kwake kwathi
gqi na ko. Lisu lake nala late
lathi gqi.

nekwephana kwake kwedlula kwana-
bamwe bathekeli.

Ihlidiyo yalomum yasimute
yafwana njingoba yayinjalo esato
gadla. Wamthanya unyeni wake,
wamthanya bamwe nemahosikati
ahe. Watisa ngempela nanto. Ne-
tingane tabo bana kwabo nato
tamthanya.

Injoda yathi naba ikesithemb-
wini sayo wayiphekela imvuka.
wayizizela, kani bafati laba a-
bayiphekeli imvuka. Injoda wa-
yibekela kudla njalo nokhale
tyipha ehleka. Ngoku ithe kweda
kwayo, yamweyayela matshikiza,
ayabe isesutha mangabe kudla
kungaphathwanga wuyena.

Ngoku wathatha sikhundla
seyosikati. Kwaphenjuka kwaba
yilaha kubuthwa hona ekhwakhe
netingane tamweyayela, ngoba uya
kukhipha kudla. Kwake kwaba
sengathi kukekhwako luve. Wafiqe
netingane tibutha hona. Naba fati
bedlela hona. Nemnumtane edlela
hona ngoba phela yilaha ebutha
hona.

Ngoba phela lona nombukw yena
wumanogwaza. Watala bafwana
nabathathu. Litibulo laba wu-
lutshumo, welamwa wuphikuthi,
welamwa wumgandeyana.

Matshikita yena watala
tinombi tojwa. Watala mkhiphile
watala mbodla, watala nomgabo.

Manjabambi, yena, naye wa-
tala tinombi tojwa. Iyosatana
yake kwaba wumanombi. We-
lamwa wunomasosha, wacina

ngasikhayisene.

Kwathi matshikiza wamwakhe-
la ngenpela unyeni wabe muti
Letingane temnakwabo nomkhulu
tebafwana, watatisa kahulu. Rithi
tyimakhosana ngoba mnakwabo
wuyena nowatala indlalifa.

Kwathi leti tekhwakhe ne temna-
kwabo nomncane, temanomlatana
watiyala njalo ngekuthi kuhle
tatise bafowabo laba.

Utawaba muti ngeblidya yabe
nehle matshikita. Wakuthala
waba yisilwane. Imbumba wa
wungayibuta kuyena mbila we
gcwala migoji ngamibili. Ma-
bele wawunga wathola kuyena.
Luphoko loku wawungaluthala
kuyena, lwekuruba masi. Mabe-
ce lawa kwakuduruselana nje,
angisakhubuni ngemaphudi na
bonpwampwani, nemaselwa
kwa kuduruselana njena. Nem-
hlaza wawumvuma, nemngo-
meni ngcwala tilulu. Kumvum-
ma kudala kahulu. Naye eku-
phatha kahle. Nenyoda yabe
yate yathola ligama nje, ngem-
pela. Muti wawunthiswa.

Nemanomlatana emnakwa
-bo nomncane nawo amwatisa
kahulu. Athola bum kuyena.
Nyoda yaphenjuka yamthanja
ngempela. Nayo idonswa yazi-
neke sahe.

Kwephana kuyena kwaba ku-
hulu ngempela. Abite munu eya-
mba ngendlela. Atomupha kudala.
Loko kweda muti wejwayeleke.

Kwathi netinombi toha te luve
tathatha sandla sahe. Tephana
tohe taba netiflidiyo netihle. Takhu-
-thala taba yimatshu. Kwathi nar-
laha tenjela hona kwaba itihloko
netihle. Loko kwanika yena mmu-
ntane ligama nelihle. Nebalinga-
ni bwabe bamwatisa ngempela.

Maphahla

namathakha naye wayaliwa. Wa-
yenehlidiyo nehle. Wathi laha eyi-
nombi wacoma Thengizwe madlala.
yena e wy hlu phoka Pakha. Scalisa
hlu phoka kute acome, wacalisa nga-
yena Thengizwe. Wamthanja nge-
hlidiyo yake yohe.

Utsha esuka Thengizwe waye-
mtefela. mahl Maphahla. Afane a-
nyibe nje, ufwana. Athule, athule
Maphahla, amyele ekhwabo.

Usuke Thengizwe amwale athi
Maphahla, mina, ene, ngiyakutha-
nja. Angivumi kokuba ungalingo-
ba u wena nowangicala kucala
wathi uyangithanja. Namu ngato
ngakuthanja. Ngoku angivumi
mina kukwala, ngoba ngabe
nginemanga mangabe nginga-
thi angisakufuni, ngisho manga
ngibe ngikuthanja, futhi kwasho
wena wathi angikuthanje.

Athule, athule Thengizwe, eshela
ngaye. Timcome buthaphuthaphu.
Angabi nasikhwebh The Maphahla
yena agabe ngekuthi mina ngi-
yamthanja ngoba angimphoxa-
nga. Kwakusho yena, wathi ku-
mina, ene, angimthanje.

Waganwa Thengizwe kwabidli-
ka. Waphinja waganwa. Kwabi-
dlika. Wesuka maphahla waya
kogoya. Yangena inombi nemwe
yatogoya. Jabanga isika ngoku.
ata anaka maphahla, yenamagoya
nje. Yakhaphwa lenombi yaso-
bikwa.

Yena wahlala wahlala batē
banemahloni boyise. Bahulumā
nefwana wabo. Bayombika ngetomu
netiyilithoba nemchoriso.

Wayesathe uyaganwa fihl kua
bidlika. Uthe esuka wayekhonga.
wasina namaphahla.

Ngithanja kukutshela kweku-
thi wawaha muti maphahla.
Waphika kahle. Wephana. Wa-
khuthala. Waba nehlidiyo nehle.
Nenjoda yaphenjuka yamthanja
ngoku.

Kuthi, nje, mangabe engeho
kulambwe. Kube yisitingu nesibi,
Tingane, nenjoda, neninatāla na-
bo bohe bathi ndwe behala nga
maphahla, kwekuthi uyobuya nini
kaje ayamba.

Naye, ke waba nesisu ne-
sible. Watala tingane netyisi-
thupha. Bafwana baba batha-
thu netinombi taba tithathu.
Jaba tihle letingane nakebuswe-
ni, nakehlidiyweni.

Boninatāla bamwatisa ka-
bulu. Batē bafa hemkhode nge
mpela. Netingane taba nato he-
tikhodile.

Na Thengizwe wakuyeka-
kukhagata. Watala mnamlane

ngokw. Yaphela nakuyena lehlidiyo
nethi lukuhuku, watida ngokw.
wevana nemkakhe.

Kwathi nalaha kwenjela hona
tinombi taha, batitusa kakubhe-
mtini wato, bathi tiyibafati nge-
telo nangethlidiyo netihle. Kwa-
bonakala kokuthi talanya ihlidiyo
nesandla senina.

Yikona, ke, mina ngithi
mum nowaliwayo usuka epe-
hlidiyo ngempela. Ngoba ba-
nu besifatana banelwela, ma-
ngabe inombi ike yabona ka-
mwe, nje, kwekuthi mum wa-
yo uyanyiba, isuke imwali
noma ibisamthanya. Ayina-
wo mandla ekuma, nje, im-
linjeli mum noma anyiba.

Angisakubuni, ke. Ma-
ngabe kungapha isiva yak
inombi, kungabonwa manya-
la. Ngoba nekhuphanyeka
kungaba yilite inomlini
yalive yiliso ka laryo.

Kwala inombi

mum.

Lokhuba nowawejiwa kucala
wekuba isiva imeme netimwe
iyambe nato iye kokwala inombi
ufike ceje imeme ithi, "Wesiba-
ribani! Angisakufuni. Ungu-
bophinja utibite ngokuthi uji-
nomli yamu, sengikwalib."
Wayekwa.

Wayekwa ingoti noyaziya-
mba nawo. Mum wesifatana
uyisitsha nesibutha katha ka.

O
 O
 L
 ngekwenvelo, mangabe esuke ese-
 vumile wathi uyamthanya lowo
 mumu, usuke esemthanya nge-
 khidiyo yohle yaha. (Angihuhumi
 ngetifebe) emthanjela bafle, engu-
 mthanjeli mihuba. Kote kuti
 jumata yena noyosuka, ange-
 thembeki eluthanjweni, lwabo
 nabalumisa kokuthi bayotha-
 njana ngalo. Athi mangabe
 esetibonakalisile, ke, kwekuthi
 kani ethembekile kangaka, imyeka
 inomlatana.

S
 S
 C
 U
 Ake ubeka, ke Ungathini
 wena kusuke ifwana akwe
 shele, akweshela, ute umtha-
 nje, wephule myalo webatali
 baho, ngoba bathi ubohlala
 ungacomu. Kowa ngenxa ya-
 lofo kati nokufunyekelezo ethi u-
 yakuthanja, ute naye um-
 thanje. Ngoku, ke, sokuwuyena
 futhi nosekumemela tisiva.
 Usetokujumata etisiveni tesigaji
 sekhwabo, Uyakwala, Ukuthela,
 ngelihlalo. Ukwenbulela mekha
 ebanu kwekuba baqabange kwe-
 kuthi awumumu kahle.

Wena ungedenjani? Mina
 ma ngiyingane nezisilima, ngi-
 ngatibulala. Mangabe ngi-
 umnina, nje, njengoba nginje
 , ngingalingisa matshikiza
 ngale kokuba angale mumu.
 Ngoba nami ngimthanya, nje,
 ngacakwa wuyena ngitihlalele.
 Wayengangicomisanga ngoba engi-
 bona bufebe hami. Ngako, ke, ngo-
 ba nangoku angikafebi naye, ngiya-
 la kokuba angale ngingamwalile mina.

END. S. 590.